

Barriers to the growth of cooperative activities in Savojbolagh County's rural regions

Ali Akbar Barati^{*1}, Hojjat Varmazyari², Hossein Shabanali Fami³, Manouchehr Nazarizadeh⁴

1. Associate Prof., Department of Agricultural Management and Development, Faculty of Agriculture, University of Tehran, Tehran, Iran.

2. Assistant Prof., Department of Agricultural Management and Development, Faculty of Agriculture, University of Tehran, Tehran, Iran.

3. Prof., Department of Agricultural Management and Development, Faculty of Agriculture, University of Tehran, Tehran, Iran.

4. MSc. student in Rural Development, Department of Agricultural Management and Development, Faculty of Agriculture, University of Tehran, Tehran, Iran.

CITATION: Barati, A. Varmazyari, H. Shabanali Fami, H & Nazarizadeh, M. (2024). Barriers to the growth of cooperative activities in Savojbolagh County's rural regions. Journal of Cooperation and Agriculture, 13(51), 76-101. (In Persian).

DOI: 10.22034/ajcoop.2024.437762.1873

ARTICLE INFO

Keywords:

- ≠ Development of cooperatives
- ≠ Rural cooperatives
- ≠ Cooperative development
- ≠ Rural development

Received:

11 March 2024

Revised:

27 April 2024

Accepted:

29 April 2024

Available online:

20 December 2024

ABSTRACT

Context and purpose. The cooperative sector has yet to secure its role in the economy, despite plans for growth. Cooperatives aim to alleviate poverty, particularly in rural areas where it is most prevalent. However, many rural cooperatives are inactive or have dissolved, indicating a failure in this sector. This study aims to identify the key barriers to the growth of cooperatives in Savojbolagh County and propose solutions.

Methodology/approach. This study utilized a questionnaire for in-person interviews, focusing on villagers in Savojbolagh County, Alborz province, with a population of 115,096 based on the 2015 census. The sample size was 210, and data analysis included structural equation modeling with the partial least squares method alongside descriptive analysis.

Findings and conclusions. This study identified two main categories of barriers to cooperative growth in rural communities: internal and external. A total of twenty-six external and eighteen internal barriers were documented. Internal barriers included political, social, legal, and environmental types, while external barriers comprised legal, social, political, and physical-environmental groups. Solutions were categorized into five groups: political-regulatory, economic-management, educational-extensional, monitoring-supportive, and infrastructure. Structural equation modeling showed that these solutions significantly alleviate barriers to cooperatives, with social and educational-extensional solutions proving most effective and deserving of priority.

Originality. This study employed a novel statistical approach to explore barriers to cooperative development in rural areas and identify solutions through a causal model.

EXTENDED ABSTRACT

Context and purpose: The cooperative sector has not yet attained its rightful place in the nation's economy, despite the plan to raise its percentage. Aiding in the eradication of poverty and deprivation has been one of the primary purposes of cooperative organizations. Since a large portion of the poor live in rural areas, poverty still has a rural face. Therefore, it would appear that rural areas are an essential location for cooperative activities. The current status of active cooperatives in rural regions, however, suggests that these cooperatives, particularly in rural areas, have failed, as evidenced by the fact that the cooperatives that are currently in existence in these areas are either inactive or have dissolved. Therefore, the goal of the current study was to determine the main barriers to the growth of cooperatives in rural areas and how to eliminate them in the county of Savojbolagh.

Methodology/approach: This study was a survey that employed a questionnaire instrument to gather data through in-person interviews. The statistical population studied in this study consisted of the villagers living in Savojbolagh county of Alborz province, whose number was 115,096 according to the results of the last official census of the country in 2015. The size of the studied sample was 210 people. Structural equation modeling analysis based on partial least squares method was used to analyze the data in addition to descriptive analysis methods.

Findings and conclusions: The results of this study demonstrated that there are two primary categories of barriers to the growth of cooperative activities at the scale of rural communities: internal and external barriers. Twenty-six external and eighteen internal barriers were found in this investigation. There were four primary types of internal barriers: political, social, legal, and environmental, and there were four primary groups of external barriers: legal, social, political, and physical-environmental. The study divided the barrier solutions into five major groups. Based on the findings, the political-regulatory, economic-management, educational-extensional, monitoring-supportive, and infrastructure solutions ranked as the best respectively. According to results derived from the structural equation modeling analysis, the solutions that were identified and introduced had a statistically significant effect on removing barriers to the development of cooperatives, and the social and educational-extensional solutions are more effective than other solutions and should therefore receive priority attention.

Originality: In contrast to earlier research, this study used an appropriate statistical approach that is novel in its own right to investigate the barriers to cooperative development at the rural area and to determine ways to eliminate these barriers in the form of a causal model.

*Corresponding author

E-mail addresses: Aabarati@ut.ac.ir (A. Barati), Varmazyari@ut.ac.ir (H. Varmazyari), Hfami@ut.ac.ir (H. Shabanali), M.nazarizadeh5@gmail.com (M. Nazarizadeh).

فصلنامه تعاون و کشاورزی

Homepage: <http://www.ajcoop.mcls.gov.ir>

۱۴۰۳، ۱۳ (۵۱)، ۷۶-۱۰۱

موانع توسعه فعالیت تعاونی‌ها در سطح نواحی روستایی شهرستان ساوجبلاغ و راهکارهای رفع آن‌ها

علی اکبر براتی^{۱*}، حجت ورمزیاری^۲، حسین شعبانعلی فمی^۳ و منوچهر نظری زاده^۴

۱. دانشیار، گروه مدیریت و توسعه کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۲. استادیار، گروه مدیریت و توسعه کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۳. استاد، گروه مدیریت و توسعه کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۴. دانشجوی کارشناسی ارشد رشته توسعه روستایی، گروه مدیریت و توسعه کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

استناد: علی اکبر، براتی، حجت، ورمزیاری، حسین، شعبانعلی فمی و نظری زاده، منوچهر. (۱۴۰۳). موانع توسعه فعالیت تعاونی‌ها در سطح نواحی روستایی شهرستان ساوجبلاغ و راهکارهای رفع آن‌ها. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۱۳ (۵۱)، ۷۶-۱۰۱.

DOI: 10.22034/ajcoop.2024.437762.1873

چکیده

زمینه و هدف: علی‌رغم چشم‌انداز ترسیم‌شده برای افزایش سهم بخش تعاون در اقتصاد کشور، این بخش همچنان نتوانسته است به جایگاه مناسب خود دست‌یابد. یکی از مأموریت‌های اصلی طراحی‌شده برای شرکت‌های تعاونی کمک به رفع فقر و محرومیت و اشتغال‌زایی بوده است. از آنجاکه بخش زیادی از فقرا همچنان در جوامع روستایی ساکن هستند و فقر همچنان چهره‌ای روستایی دارد، انتظار می‌رود یکی از نقاط اصلی تمرکز فعالیت تعاونی‌ها نواحی روستایی باشد. با این وجود مرور وضعیت فعالیت شرکت‌های تعاونی فعال در نواحی روستایی حاکی از عدم توفیق این شرکت‌ها به‌ویژه در نواحی روستایی است به‌گونه‌ای که اغلب تعاونی‌های موجود در نواحی روستایی در حال حاضر راکد بوده یا منحل شده‌اند. لذا، تحقیق حاضر باهدف شناسایی مهم‌ترین موانع پیش روی توسعه تعاونی‌ها در سطح نواحی روستایی و راهکارهای رفع این موانع در سطح شهرستان ساوجبلاغ انجام شد.

روش‌شناسی/رویه‌یافت: این مطالعه نوعی تحقیق پیمایشی بود که در آن برای جمع‌آوری داده‌ها از ابزار پرسش‌نامه استفاده شد و داده‌ها به روش مصاحبه حضوری جمع‌آوری شدند. جامعه آماری مورد مطالعه شامل روستاییان ساکن در شهرستان ساوجبلاغ از توابع استان البرز بود که تعداد آن‌ها بر اساس نتایج آخرین آمار سرشماری رسمی کشور در سال ۱۳۹۵ عبارت بود از ۱۱۵۰۹۶ نفر. حجم نمونه مورد مطالعه ۲۱۰ نفر بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در کنار روش‌های تحلیل توصیفی، از روش تحلیل مدل‌سازی معادلات ساختاری مبتنی بر روش حداقل مربعات جزئی استفاده شد.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: این مطالعه نشان داد که دودسته موانع اصلی شامل موانع درونی و بیرونی پیش روی توسعه فعالیت تعاونی‌ها در سطح جوامع روستایی وجود دارند. در این مطالعه در مجموع ۲۶ مانع بیرونی و ۱۸ مانع درونی شناسایی شد. موانع درونی شامل چهار دسته اصلی اقتصادی، کالبدی - محیطی، سیاسی و اجتماعی بودند و موانع بیرونی نیز شامل چهار گروه اصلی اقتصادی، قانونی، مدیریتی و اجتماعی بودند. در این مطالعه راهکارهای رفع موانع فعالیت تعاونی‌ها در سطح جوامع روستایی نیز در پنج گروه اصلی دسته‌بندی شدند. بر اساس نتایج تحلیل توصیفی، از میان این پنج گروه اصلی به ترتیب راهکارهای سیاستی - مقرراتی، اقتصادی - مدیریتی، آموزشی - ترویجی و پس از آن‌ها نظارتی - حمایتی و زیرساختی در اولویت قرار داشتند. یافته‌های مبتنی بر روش مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان داد که راهکارهای شناسایی و معرفی‌شده تأثیر معنی‌داری از نظر آماری بر رفع موانع توسعه فعالیت تعاونی‌ها دارند که در این میان راهکارهای اجتماعی و آموزشی - ترویجی از اثرگذاری بیشتری برخوردار هستند و در نتیجه باید در اولویت توجه قرار گیرند.

اصالت/نوآوری: مطالعه حاضر نسبت به مطالعات پیشین سعی نموده است تا ضمن بررسی موانع توسعه تعاونی‌ها در سطح نواحی روستایی با بهره‌گیری از یک روش مناسب آماری به شناسایی راهکارهای رفع این موانع به‌صورت یک مدل علی بپردازد که این موضوع در نوع خود نوآورانه است.

اطلاعات مقاله

واژگان کلیدی:

≠ توسعه تعاونی‌ها
≠ تعاونی‌های روستایی
≠ توسعه تعاون
≠ توسعه روستایی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۱۲/۲۱

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۳/۲۸

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۳/۱۰

تاریخ برخط:

۱۴۰۳/۰۹/۳۰

* نویسنده مسئول

پست الکترونیک: Aabarati@ut.ac.ir (ع، براتی)، Varmazyari@ut.ac.ir (ح، ورمزیاری)، Hfami@ut.ac.ir (ح، شعبانعلی فمی)، M.nazarizadeh5@gmail.com (م، نظری زاده).

اقتصادی و با اتکا به تلاش‌های گروهی اعضای خود می‌توانند جهت رسیدن به اهداف مشترک گام بردارند (Soltanimoghadas and Mirzaali, 2017). این تعاونی‌ها همچنین می‌توانند نقشی پررنگ در توسعه بخش کشاورزی ایفا نمایند. به‌عنوان نمونه آن‌ها از طریق بازاریابی محصولات کشاورزی و پایه‌ریزی توسعه کسب‌وکارهای روستایی و کمک به کسب دانش و مهارت‌های لازم در این زمینه می‌توانند به کاهش فقر و توانمندسازی کشاورزان کمک قابل‌توجهی بنمایند (Baghi and Hosseini, 2017). تعاونی‌ها نقشی پررنگ در توسعه روستاها داشته و بر همین اساس هم سازمان خواروبار جهانی ملل متحد (فائو) و بانک جهانی یکی از اصلی‌ترین راهبردهای تحقق توسعه روستایی را ایجاد و تقویت ظرفیت سازمانی و تجاری انجمن‌های روستایی و سازمان‌های محلی کشاورزان معرفی کرده است (Millns et al., 2006). با این وجود بررسی عملکرد تعاونی‌ها حکایت از وجود مشکلات متعدد در مواجهه با مأموریت‌های ترسیم‌شده برای آن‌ها، به‌ویژه در نواحی روستایی است. بنابراین، لازم است دلایل عدم موفقیت و موانع پیش روی توسعه تعاونی‌ها در نواحی روستایی در کنار علل عدم تمایل روستائیان به مشارکت در این شرکت‌ها از زوایای مختلف بررسی گردد. چراکه فعالیت بخش تعاون در نواحی مختلف اعم از نواحی روستایی از توفیق چندانی برخوردار نبوده است و مطالعات گوناگون (Shabanali Fami et al., 2006; Firouzabadi & Hosseini, 2011) حاکی از عدم موفقیت و رضایت اعضای تعاونی‌ها از نحوه فعالیت و ارائه خدمات آن‌ها بوده است. اهمیت این مسئله به‌ویژه وقتی نمایان می‌شود که بدانیم تعاون و همکاری از ابتدای زندگی بشر با وی همراه بوده است و با گذر زمان و پیچیده‌تر شدن روابط اقتصادی و ضرورت تأمین معیشت و رفع موانع توسعه اشتغال در روستاها، بشر بیش از گذشته به کارکرد مهم تعاونی‌ها در زمینه

توسعه روستایی در حال حاضر همچنان به‌عنوان یکی از ابزارهای اصلی رفع فقر در سطح جوامع مختلف به‌ویژه جوامع در حال توسعه مطرح است چراکه فقر همچنان ماهیتی روستایی دارد و از بین بردن آن همچنان یکی از شعارها و اهداف اصلی توسعه هزاره است (Barati et al., 2021; Barati et al., 2022). توسعه روستایی در کشورهای در حال توسعه همچنان به‌عنوان موتور محرکه توسعه ملی محسوب و تحقق آن ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است (Kolagar and Aghaie, 2014). توسعه روستایی زمانی محقق می‌شود که دانش بومی، مردم محلی، تشکلهای و سازمان‌های غیردولتی محلی نقشی جدی و واقعی در تمامی مراحل فرآیند تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی ایفا نمایند (Azami et al., 2011). تعاونی‌ها بیش از هرگونه نهادی دیگر اجتماع‌محور و اجتماع پشتیبان بوده قادرند از طریق کمک به بسیج منابع همچون ابزاری کارا برای مقابله با بحران‌های پیش روی جوامع از جمله فقر و بیکاری در تمامی بخش‌های اقتصادی ایفای نقش کنند (Zeuli and Radel, 2005). این مهم به‌ویژه در کشور ایران که بر اساس سند چشم‌انداز ۲۰ ساله آن سهم بخش تعاون در اقتصاد می‌بایست به ۲۵ درصد می‌رسید، داری اهمیت دوچندان است. چراکه این سهم نه تنها طی سال‌های اخیر به این حدود نرسیده بلکه حتی به آن نزدیک نیز نشده است. جایگاه تعاونی‌ها بخصوص در کشورهایی که بخش اقتصادی آن‌ها مبتنی بر بخش کشاورزی است، بسیار مهم است. در این قبیل جوامع، تعاونی‌های روستایی می‌توانند هم به‌عنوان راه حلی برای ترویج توزیع درآمد، کاهش فقر و آسیب‌پذیری عمل کرده و هم به فرآیند بهبود کیفیت زندگی و رفاه اجتماعی این جوامع یاری رسانند (Nuredin and Byeong Wan, 2015). تعاونی‌های روستایی به‌عنوان اشکالی از نهادهای مردمی و به‌عنوان یک واحد

کمک نماید. تحقیق حاضر نیز با همین هدف و با انگیزه کمک به کاهش این خلأ مطالعاتی انجام شد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

تعاونی‌ها با سایر سازمان‌های تجاری تفاوت داشته نوعی سازمان یا انجمن مردمی داوطلبانه محسوب می‌گردد که برای برآوردن نیازهای اعضای خود بر اساس قبول مالکیت مشترک و کنترل دموکراتیک عمل می‌نماید (Becchetti et al., 2016; Ji et al., 2018). تعاونی‌ها علاوه بر اصول ایدئولوژی و فلسفی خود، دارای ساختار اداری مدیریت جمعی، آموزش مستمر بوده و به دنبال منافع مشترک جامعه هستند و اعضای آن‌ها در سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری بر اساس اصل برابری حق رای عمل می‌نمایند (Benson, 2014; Luo et al., 2017). ارزش‌های حاکم بر تعاونی مبتنی بر مفاهیم خودیاری، مسئولیت‌پذیری، دموکراسی، برابری، و همبستگی است. لذا تعاونی‌ها می‌توانند از طریق اعمال سیاست‌هایی که توسط اعضای آن‌ها تأیید و به‌صورت دموکراتیک کنترل می‌شود به حرکت جامعه محلی در مسیر توسعه و پایداری معیشت اعضای خود و تأمین منافع جامعه کمک نمایند (Alves et al., 2019). درواقع شرکت‌های تعاونی سازمان‌هایی هم اقتصادی و اجتماعی هستند که از جمع شدن آزادانه داوطلبان به‌منظور مشارکت در فعالیت‌های خاص جهت رسیدن به هدف مشترک اعضا به وجود می‌آیند. تعاونی‌ها نیازها و علایق اعضای خود اعم از اقتصادی یا اجتماعی را در نظر گرفته، می‌توانند زمینه کمک‌های مختلف اجتماعی، مالی و فیزیکی شامل دسترسی آسان به وام، کمک به پس‌انداز و یا کسب دارایی‌های فیزیکی مانند زمین، دام، خانه و غیره را فراهم نمایند. آن‌ها با کمک نمودن به بهبود روابط بین فردی می‌توانند زمینه بهبود سطح اعتماد و انسجام اجتماعی در جامعه را فراهم نموده با توسعه پیوندهای مشترک سطح کارایی، اثربخشی و در نتیجه

تحقق توسعه و در نتیجه اهمیت و ضرورت وجود و استمرار فعالیت تعاونی‌ها در روستاها پی برده است (Karim, 2015). تعاونی‌ها در مناطق روستایی می‌توانند زمینه‌ساز توسعه و گسترش کسب‌وکارهای جدید شده (Hassan and Kong, 2016) مخاطرات و ریسک بازار را برای محصولات تولیدی روستایی کاهش داده و به بهبود دسترسی به منابع مالی نیز یاری رسانند (Milovanovic and Smutka, 2018). آن‌ها همچنین با زمینه‌سازی برای پذیرش فناوری‌های سازگار با محیط‌زیست، می‌توانند به توسعه کشاورزی پایدار و ارتقای سطح استانداردهای زندگی در جامعه کمک کنند (Sarkar et al., 2022; Ma et al., 2023). عضویت در تعاونی‌ها می‌تواند به افزایش درآمد، کاهش فقر (Wanyama, 2016)، بهبود قدرت چانه‌زنی تولیدکنندگان کوچک و ضعیف (Kalogiannidis, 2020)، تضمین امنیت غذایی و حفظ ثبات زنجیره‌های تأمین (Shi et al., 2022) و دستیابی به عملکرد اقتصادی و زیست‌محیطی (Zhang et al., 2021) کمک نماید. این در حالی است که تعاونی‌های روستایی در کشور ایران به‌زعم اغلب مطالعاتی که در بالا به برخی از آن‌ها اشاره شد، نتوانسته‌اند در اغلب این زمینه‌ها نقشی درخور داشته باشند. به‌عنوان مثال فقر همچنان در جامعه ایران چهره‌ای به‌مراتب روستایی داشته (Barati et al., 2021; Barati et al., 2022)، توسعه پایدار کشاورزی تحقق نیافته، به‌گونه‌ای که همچنان شاهد بی‌انگیزه بودن نسل گذشته و عدم تمایل نسل فعلی به ادامه فعالیت در بخش کشاورزی هستیم. گذشته از این همچنان در زمینه تأمین امنیت غذایی و حفاظت از منابع طبیعی کشور دچار بحران‌های مختلف اعم از بحران آب، خاک، تغییر کاربری اراضی و غیره است. در نتیجه شناسایی موانع پیش روی توسعه تعاونی‌ها در نواحی روستایی و ارائه راهکارهایی برای رفع این موانع، می‌تواند به تحقق توسعه در نواحی روستایی

تعاونی‌ها و نقش مهمی که آن‌ها می‌توانند در فرآیند توسعه داشته باشند، اشاره دارند.

به نظر می‌رسد توسعه فعالیت تعاونی‌ها بیش از پیش مستلزم بررسی و مطالعه موانع پیش روی این کار و ارائه راهکارهایی جهت حذف یا کاهش این موانع است. در حال حاضر تعاونی‌ها در مسیر توسعه خود با مشکلاتی مختلفی از جمله عدم شفافیت در قوانین، بی‌توجهی به امکانات پراکنده و وسیع تعاونی‌ها، ساختارهای سازمانی ناهماهنگ، نبود آمار و اطلاعات دقیق و سازمان‌دهی شده، نبود زیرساخت‌ها و ضعف برنامه‌ریزی مواجه هستند (Nouri et al., 2019). برخی تکراری‌ترین چالش تعاون گرای مدرن را مربوط به ضعف مشارکت اجتماعی و تضمین رقابت در بازار برای تضمین دوام اقتصادی دانسته‌اند (Breitenbach et al., 2017) و پاتاک و کومار (Pathak and Kumar, 2008) دلیل اصلی عدم موفق بودن تعاونی‌ها را در ضعف برنامه‌ریزی دیده، انجام برنامه‌ریزی راهبردی را به عنوان یکی از راهکارهای مهم برای موفقیت تعاونی‌ها بر شمرده‌اند. تعارض بین جنبه‌های مدیریتی و حقوقی که خود ناشی از نبود مدیران کاردان و باتجربه است، یکی دیگر از موانع پیش روی توسعه تعاونی‌ها است که علت بسیاری از مشکلات از جمله وجود اختلاف میان اعضای تعاونی و عدم مسئولیت‌پذیری اعضا نیز هست (Kazemiyeh et al., 2023).

بر مبنای مرور مطالعات گوناگونی که در حوزه بررسی موانع توسعه تعاونی‌ها صورت گرفته می‌توان موانع پیش روی توسعه تعاونی‌ها در سطح جوامع روستایی را در دودسته اصلی شامل موانع درونی و موانع بیرونی گروه‌بندی نمود.

آن بهره‌وری عوامل تولید را افزایش داده و هزینه‌های معاملات را کاهش دهد (Henry and Schimmel, 2011). این فرآیند خود به ارتقاء سرمایه مالی اعضا منتهی خواهد شد که در دیگر انواع سازمان‌ها و مؤسسات دولتی و غیردولتی کمتر وجود ندارد. لذا، بر اساس ویژگی‌های فوق نهضت تعاون و تعاونی‌ها همچنان می‌توانند به‌عنوان یک ابزار قدرتمند در مسیر توسعه به جوامع مختلف، به‌ویژه جوامع روستایی، یاری رسانند. بررسی پیشینه موضوع حاکی از آن است که علی‌رغم مزیت‌ها و قابلیت‌های تعاونی‌ها، تعاونی‌های فعلی به‌ویژه در سطح جوامع روستایی از توفیق چندانی برخوردار نبوده به‌تدریج روستائیان گرایش و تمایل کمتری به‌سوی عضویت در این شرکت‌ها داشته و اعضای آن‌ها و مردمان جوامع روستایی نسبت به ادامه فعالیت تعاونی‌ها امیدوار نبوده و از عملکرد آن‌ها رضایت نداشته‌اند (Shabanali Fami et al., 2006; Firouzabadi and Hosseini, 2011). بر همین اساس، تاکنون مطالعات مختلفی در حوزه تعاونی‌ها به‌طور اعم و تعاونی‌های روستایی به‌طور خاص انجام شده است. برخی از این مطالعات (Nouri et al., 2019; Arefi et al., 2023) ضمن بررسی موانع پیش روی تعاونی‌های روستایی، راهکارهایی برای توسعه و توانمندسازی این قبیل تعاونی‌ها ارائه نموده‌اند و برخی نیز بر نقش تعاونی‌ها در کاهش فقر، رفاه یا افزایش سرمایه‌های معیشتی و اجتماعی (Getnet and Anullo, 2012; Tilahun et al., 2016; Hassanzadeh et al., 2023; Karimi, Karami, and Alipanahyan, 2023) یا موضوعات مهمی نظیر کارآفرینی و رهبری کارآفرینانه در تعاونی‌ها (Bazi et al., 2023; Nazari et al., 2023)، لزوم شبکه‌سازی (Aazami et al., 2023) و توسعه زنجیره‌های تأمین و عرضه تعاونی‌ها (Sharifzadeh et al., 2020; Amani et al., 2022) یا هوشمند سازی و توسعه تعاونی‌های هوشمند (Chawviang and Kiattisin, 2022) پرداخته‌اند. که همه این مطالعات به نحوی بر ضرورت توسعه

جدول ۱. موانع بیرونی توسعه تعاونی‌ها در سطح نواحی روستایی

طبقه	شرح متغیر	منبع
اقتصادی	ناکارآمدی شبکه بازاریابی و بازار رسانی محصولات روستایی	(Firouzabadi and Hosseini, 2011; Karim, 2015; Nuredin and Byeong Wan, 2015; Pujara, 2016; Stephen, 2017; Hosseini, Fakhrabad, and Jahanbakhsh, 2018; Rashidifard, Mohaghegh, and Abbasi, 2018; Brandão and Breitenbach, 2019; Nouri, Samadzad, and Ghahremani Nahr, 2019; Arefi, Keikha, and Ghasemi, 2023)
	ضعف بنیه مالی شرکت‌های تعاونی روستایی	
	کاهش سودآوری فعالیت‌های کشاورزی و سایر مشاغل روستایی	
	نوسانات قیمت و عدم ثبات شرایط اقتصادی در کشور	
	دسترسی اندک به حمایت‌های مالی (وام‌های بلاعوض و کم‌بهره) و بیمه‌ای	
کالبدی - محیطی	از بین رفتن اراضی کشاورزی و مرتعی	
	از بین رفتن بسیاری از گونه‌های گیاهی و جانوری	
	بحران آب و کم‌آبی	
	ضعف زیرساخت‌های اطلاعاتی و ارتباطی نظیر اینترنت و شبکه‌های تلفن همراه و ثابت	
	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل روستایی	
سیاستی	گرمایش زمین و افزایش شدت دما در سالیان اخیر	
	وقوع خشک‌سالی‌ها و سرمازدگی‌های مکرر	
	عدم حمایت عملی و واقعی دولت از شرکت‌های تعاونی	
	اهمیت ندادن شورای اسلامی روستا و دهیاری به تعاونی‌ها	
	مشخص نبودن سیاست دولت در قبال شرکت‌ها تعاونی روستایی	
اجتماعی	مشخص نبودن جایگاه تعاونی‌ها در مدیریت امور روستاها	
	دخالت دولت در انتصاب و تغییر مدیران تعاونی‌ها	
	ناهماهنگی دستگاه‌های اجرایی و سایر متولیان در زمینه شرکت‌های تعاونی روستایی	
	ناکارآمدی ساختاری قانونی کشور در زمینه شرکت‌های تعاونی	
	افزایش میانگین سنی ساکنین روستایی	
اجتماعی	کم‌سوادی و بی‌سوادی اعضا	
	عدم شناخت و آگاهی روستائیان از مسائل محیط‌زیستی	
	آشنایی و شناخت اندک مسئولین دولتی از شرکت‌های تعاونی و وظایف و جایگاه آن‌ها	
	ضعف روحیه مشارکت و کار گروهی در جامعه روستایی	
	مهاجرت جوانان روستایی از روستا	
	علاقه اندک جوانان روستایی به فعالیت در روستا و کسب و کارهای روستایی	

منبع: یافته‌های تحقیق

سیاستی جمع‌بندی شدند. همچنین موانع درونی نیز در چهار گروه اصلی شامل اقتصادی، قانونی، مدیریتی و اجتماعی قرار گرفتند.

جدول (۱) و جدول (۲) شامل مهم‌ترین موانع بیرونی و درونی شناسایی شده و اهم مطالعاتی است که به این موانع اشاره نموده‌اند.

منظور از موانع درونی موانعی هستند که بیشتر به خود شرکت و ساختار داخلی آن برمی‌گردند و در نتیجه حل آن‌ها از عهده خود تعاونی‌ها ساخته است. منظور از موانع بیرونی نیز آن دسته از موانع هستند که از محیط بیرونی منشأ گرفته و تحت اختیار و اراده تعاونی‌ها نیستند. در این مطالعه موانع بیرونی در چهار دسته اصلی شامل اقتصادی، زیرساختی، اجتماعی و

جدول ۲. موانع بیرونی توسعه تعاونی‌ها در سطح نواحی روستایی

طبقه	شرح متغیر	نماد
اقتصادی	ضرر و زیان شرکت‌ها به دلیل عدم تعادل میان عرضه و تقاضای محصولات مختلف نداشتن قدرت جهت اثرگذاری بر بازار و عوامل بازاری نظیر قیمت و تقاضا عدم دسترسی به ساختاری جهت اطلاع از نیاز بازار و مصرف‌کننده ضعف بنیه مالی مردمان روستایی (اعضا)	
قانونی	دولتی بودن ساختار تعاونی و در نتیجه عدم دارا بودن حس مالکیت در نزد روستائیان شفاف نبودن قوانین مرتبط با شرکت‌های تعاونی مشخص نبودن وضعیت مالکیت اعضا بر سرمایه‌های موجود در تعاونی	(Karim, 2015; Nuredin and Byeong Wan, 2015; Pujara, 2016; Stephen, 2017; Hosseini, Fakhrabad, and Jahanbakhsh, 2018; Rashidifard, Mohaghegh, and Abbasi, 2018; Brandão and Breitenbach, 2019; Nouri, Samadzad, and Ghahremani Nahr, 2019; Sarkar et al., 2022; Arefi, Keikha, and Ghasemi, 2023)
مدیریتی	آشنایی اندک اعضا از شرح وظایف و کارکردهای شرکت‌های تعاونی و اعضا بی‌اطلاعی و کم‌اطلاعی مدیران و اعضای شرکت‌ها از قوانین و دستورالعمل‌ها تعاونی بی‌برنامه بودن و نداشتن سیاست و هدف کلان (برنامه راهبردی) نزد شرکت‌های تعاونی ضعف زیرساخت‌های نگهداری و انبارداری در شرکت‌های تعاونی عدم ارائه آموزش‌های عمومی و تخصصی به مدیران و اعضای شرکت عدم توسعه فناوری‌های مناسب برای مدیریت و اداره شرکت‌های تعاونی عدم دسترسی به نیروی انسانی متخصص در شرکت‌های تعاونی (مدیریتی و مالی) مجهز نبودن شرکت‌های تعاونی به فناوری‌های نوین (اداره شدن به صورت سنتی)	
اجتماعی	نبود اعتماد متقابل میان اعضا تعاونی‌ها نبود اعتماد متقابل میان اعضای تعاونی و مدیران شرکت‌های تعاونی نداشتن روحیه مسئولیت‌پذیری نزد اعضای تعاونی	

منبع: یافته‌های تحقیق

می‌توانند زمینه‌ساز توسعه تعاونی‌ها در جامعه روستایی شوند. همچنین، رفع موانع بیرونی خود به حل و رفع موانع درونی کمک خواهد نمود.

انگیزه اصلی انجام این پژوهش و نوآوری آن از یک سو در نوع نگاه جامع این مطالعه به موانع و راهکارهای توسعه تعاونی‌ها و تقسیم‌بندی آن در دو گروه اصلی موانع درونی و بیرونی در سطح جوامع روستایی و از سوی دیگر ارائه یک مدل علی برای ارزیابی اثرگذاری راهکارهای شناسایی شده بر موانع شناسایی شده است. لذا از این منظر مطالعه حاضر دارای رویکردی نوآورانه و جدید است.

همانند موانع، مطالعات مختلفی در زمینه راهکارهای توسعه فعالیت تعاونی‌ها انجام شده که این راهکارها را می‌توان در قالب پنج گروه اصلی شامل اقتصادی، سیاسی و قانونی، اجتماعی و فرهنگی، فنی و زیرساختی و در نهایت محیط‌زیستی جمع‌بندی نمود. **جدول ۳** حاوی راهکارهای شناسایی شده و مطالعاتی است که به این قبیل راهکارها اشاره داشته‌اند. در این مطالعه در نهایت و بر اساس گروه‌بندی فوق از موانع و راهکارها، مدل مفهومی تحقیق به صورت **شکل (۱)** تدوین شد. بر اساس این مدل این گونه فرض شده است که راهکارهای مختلف تعریف شده با تأثیر بر موانع بیرونی و درونی پیش روی توسعه تعاونی‌ها

جدول ۳. راهکارهای رفع موانع درونی و بیرونی پیش روی توسعه تعاونی‌ها در سطح نواحی روستایی

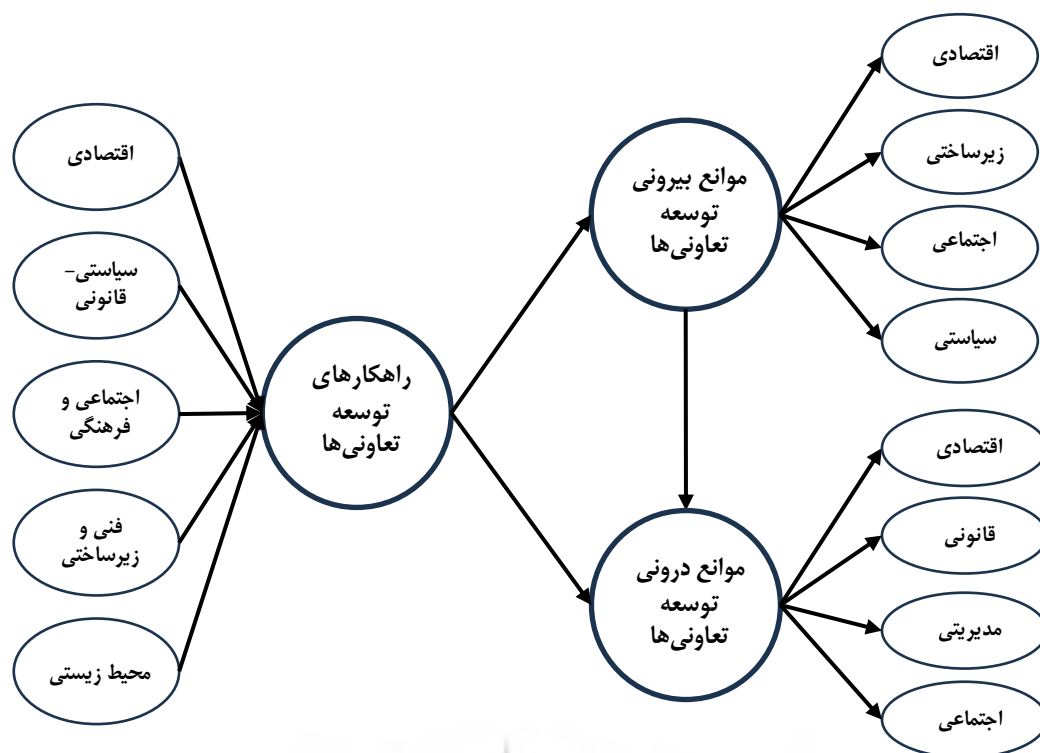
طبقه	شرح متغیر	منبع
مدیریتی-مالکیتی-نهادی	برنامه‌ریزی در راستای تثبیت شرایط اقتصاد کلان از جمله مهار تورم و نوسانات قیمت فرهنگ‌سازی و ترویج الگوهای موفق کار مشارکتی و تعاونی در راستای گسترش روحیه و فرهنگ تعاون ارائه مشوق‌های مالی به روستائیان جهت عضویت در شرکت‌های تعاونی به‌کارگیری متخصصان در شرکت تعاونی و پرداخت دستمزد به ایشان بر اساس عملکرد کمک و ملزم نمودن شرکت‌های تعاونی به تدوین برنامه راهبردی و نظارت بر حسن اجرای آن گزارش مستمر و شفاف عملکرد توسط هیئت‌مدیره به اعضای تعاونی توسعه ساختارهای برخط و به‌روز اطلاع‌رسانی در خصوص عرضه و تقاضای محصولات کشاورزی و روستایی	
زیرساختی	توسعه زیرساخت‌های اطلاعاتی و ارتباطی نظیر اینترنت و شبکه‌های تلفن همراه و ثابت تشویق بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در جهت توسعه زیرساخت‌های نگهداری و انبارداری در شرکت‌های تعاونی حمایت از توسعه فناوری‌های مناسب برای مدیریت و اداره شرکت‌های تعاونی توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل روستایی باهدف تسریع و تسهیل ارتباطات بازرنگری در قوانین مرتبط با شرکت‌های تعاونی و اصلاح آن‌ها ایجاد رابطه بین تعاونی‌ها با دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستا به‌منظور هماهنگی بیشتر بازرنگری در مفهوم و اصول مالکیت اعضا بر سرمایه‌های موجود در تعاونی توانمندسازی روستائیان در زمینه نظارت و بازرسی شرکت واگذاری واقعی مدیریت و اداره شرکت‌های تعاونی به مردم محلی ایجاد ارتباط مستمر بین دانشگاه و شرکت‌های تعاونی برای شناسایی فرصت‌های شغلی جدید کمک به افزایش سودآوری کشاورزی و سایر مشاغل روستایی دخیل نمودن شرکت‌های تعاونی در موضوع مدیریت بحران آب و کم‌آبی تشکیل تعاونی برای انجام مأموریت و وظایف مشخص که مورد اجماع روستائیان است تشویق و حمایت از شرکت‌های تعاونی در راستای پایش و نظارت بر حفظ اراضی کشاورزی و مرتعی حمایت از توسعه فرصت‌های شغلی روستایی با حمایت از توسعه کسب‌وکارهای روستایی رفع مقررات دست و پاگیر اداری دستگاه‌های دولتی	
حقوقی-مالکیتی-نهادی	حمایت از فعالیت شرکت‌های تعاونی در راستای مدیریت و بهینه‌سازی مصرف سوخت استفاده از ظرفیت شرکت‌های تعاونی در راستای مدیریت بلایای طبیعی نظیر خشک‌سالی و سرمازدگی نظارت بر حسن اجرای حمایت‌های تعریف‌شده در قانون از شرکت‌های تعاونی شفاف‌سازی و اعلام و اطلاع‌رسانی سیاست و حمایت‌های دولت در قبال شرکت‌های تعاونی ارائه حمایت‌ها و معافیت‌های مالی و بیمه‌ای از شرکت‌های تعاونی استفاده از متخصصان خارج از روستا به‌عنوان عضو هیئت‌مدیره شرکت تعاونی ارائه آموزش‌های عمومی و تخصصی به مدیران و اعضای شرکت‌های تعاونی حمایت از سوادآموزی و توسعه سطح سواد در جامعه روستایی	
تجارتی-مالکیتی-نهادی	الزام شرکت‌های تعاونی به ارائه خدمات آموزشی در زمینه ضرورت حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی جلوگیری از تصمیم‌گیری‌های غیرعلمی و مبتنی بر منافع گروهی و طایفه‌ای در هیئت‌مدیره متشکل نمودن تولیدکنندگان خرد در راستای اثرگذاری بیشتر بر بازار و عوامل بازاری نظیر قیمت و تقاضا ارائه دوره‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای کوتاه‌مدت در راستای تأمین نیروی انسانی شرکت‌های تعاونی	

(Henry & Schimmel, 2011; Hashemi, Malekmuhamadi & Muvahedmuhamadi, 2015; Herbel et al., 2015; Nuredin et al., 2015; Hosseini, Fakhrabad & Jahanbakhsh, 2018; Rashidifard et al., 2018; Brandão & Breitenbach, 2019; Sarkar et al., 2022; Shabani et al., 2022; Arefi et al., 2023)

توسط جمعی متشکل از کارشناسان و متخصصان حوزه توسعه روستایی، کشاورزی و تعاون شاغل در اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان جهاد کشاورزی و دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران مورد تأیید قرار گرفت. پایایی ابزار تحقیق در بخش شناسایی زمینه‌ها از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای یک نمونه ۲۵ نفره به‌عنوان گروه پیش‌آزمون، تعیین شد. مقدار این ضریب برابر هشت سازه مربوط به بخش دوم و سوم پرسشنامه بین ۰/۷۱ تا ۰/۸۷ بود که حاکی از پایایی مناسب ابزار تحقیق است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها شامل دو بخش توصیفی و استنباطی بود. برای بخش توصیفی از آماره‌های پراکندگی، مرکزیت و توزیع فراوانی (نظیر جداول توزیع فراوانی، میانگین، انحراف از معیار و ضریب تغییرات) جهت توصیف ویژگی‌های جمعیت شناختی جامعه مورد مطالعه و اولویت‌بندی متغیرهای تحقیق استفاده شد. همچنین، در بخش استنباط آماری و به‌منظور آزمون مدل مفهومی ارائه‌شده برای این تحقیق (شکل ۱) از روش مدل‌سازی مبتنی بر حداقل مربعات جزئی (PLS) استفاده شد. داده‌های این محور نیز میانگین میزان ضرورت یا اهمیت راه‌اندازی تعاونی در زمینه شناسایی‌شده، از دیدگاه پاسخگویان بود. تفاضل این دو عدد می‌تواند شکاف میان وضع موجود و ضرورت یا اهمیت توسعه تعاونی‌ها در آن زمینه را نشان دهد. چون در این مطالعه از دو واژه وضعیت به‌جای عملکرد و ضرورت به‌جای اهمیت استفاده‌شده است به این ماتریس (شکل ۱) به‌اختصار ماتریس ضرورت - وضعیت اطلاق شد.

مطالعه حاضر تحقیقی پیمایشی و مبتنی بر رویکرد کمی است که از نظر هدف در گروه مطالعات کاربردی جای می‌گیرد. جامعه آماری این مطالعه شامل روستائیان و کشاورزان ساکن در نواحی روستایی شهرستان ساوجبلاغ از توابع استان البرز بود. بر اساس داده‌های سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیت شهرستان ساوجبلاغ ۲۵۹،۹۷۳ نفر بوده است. این شهرستان دارای بیشترین تعداد جمعیت روستایی در میان شهرستان‌های استان البرز است. جمعیت روستایی این شهرستان ۱۱۵،۰۹۶ نفر است که این تعداد در ۱۳۰ روستا ساکن هستند. حجم نمونه با استفاده از نرم‌افزار جی پاور باهدف دستیابی به توان آماری حداقل ۸۰ درصد (مقدار خطای بتای ۰/۲) که حد قابل قبول و مطلوب برای مطالعات اجتماعی و اقتصادی است و دستیابی به سطح اطمینان ۹۵ درصد (خطای قابل پذیرش ۰/۰۵) مورد تعیین شد. برای جمع آوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد که دارای چند بخش اصلی شامل: الف) متغیرهای فردی و جمعیت شناختی جهت ارائه توصیفی کلی از افراد مورد مطالعه که مقیاس سنجش متغیرهای واقع در این گروه از انواع اسمی، ترتیبی و فاصله‌ای بودند؛ ب) گویه‌های مرتبط با شناسایی موانع توسعه فعالیت تعاونی که در قالب طیف لیکرت پنج سطحی (از یک برای بسیار کم‌اهمیت تا پنج برای بسیار پراهمیت) سنجیده شدند؛ و ج) گویه‌های مرتبط با راهکارهای رفع موانع توسعه فعالیت تعاونی که در قالب طیف لیکرت پنج سطحی (از یک برای بسیار کم اثر تا پنج برای بسیار اثرگذار) سنجیده شدند. روایی پرسشنامه

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

یافته‌ها

عضویت در شرکت تعاونی بوده‌اند و به‌طور میانگین تعداد هفت شرکت تعاونی در روستاهای مورد مطالعه وجود داشته است. بیشترین تعداد شرکت تعاونی موجود در یک روستا ۱۳ مورد و کمترین آن نیز یک مورد بود.

همان‌طور که در بخش روش تحقیق اشاره شد، به‌منظور اولویت‌بندی موانع و راهکارهای شناسایی‌شده برای توسعه تعاونی از ضریب تغییرات و به‌منظور بررسی میزان اثرگذاری راهکارهای شناسایی‌شده بر رفع یا کاهش موانع از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد که در ادامه ابتدا نتایج اولویت‌بندی موانع و راهکارهای شناسایی‌شده ارائه و پس‌از آن نتایج ارزیابی مدل مفهومی تحقق ارائه خواهند شد.

بر اساس محاسبات توصیفی، میانگین سنی پاسخگویان برابر ۴۴/۵ سال (با انحراف از معیار ۶/۵) بود. جوان‌ترین فرد مورد مطالعه ۳۱ سال سن داشته و مسن‌ترین پاسخگو نیز ۶۰ سال سن داشته است. بر اساس نتایج، افراد با تحصیلات ابتدایی در بین پاسخگویان با فراوانی حدود ۶۰ درصد بیشترین فراوانی و پس‌از آن افراد دارای مدرک دیپلم و لیسانس و بالاتر به ترتیب با فراوانی ۱۶/۷ درصد و ۷/۱ درصد در رده‌های دوم و سوم قرار داشتند. شغل اصلی بیشتر پاسخگویان کشاورزی (۹۰/۵ درصد) و بعد از آن شغل آزاد (۴/۸ درصد) بوده است. میانگین سابقه شغلی پاسخگویان، حدود ۲۲ سال با انحراف از معیار ۸/۱ سال بوده و اغلب افراد مورد مطالعه (۹۰ درصد) فاقد سابقه فعالیت غیر کشاورزی بودند. همچنین، بررسی سابقه عضویت در شرکت‌های تعاونی روستایی نشان داد که حدود ۹۵ درصد از پاسخگویان دارای سابقه

جدول ۴. اولویت‌بندی موانع بیرونی توسعه تعاونی‌ها در نواحی روستایی

طبقه	شرح متغیر	نماد	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه در گروه	رتبه در کل
اقتصادی	ناکارآمدی شبکه بازاریابی و بازار رسانی محصولات روستایی	ExObEoc1	۴/۹۲	۰/۳۰۶	۰/۰۶۲	۱	۵
	ضعف بنیه مالی شرکت‌های تعاونی روستایی	ExObEoc2	۴/۸۷	۰/۴۹۰	۰/۱۰۱	۳	۱۰
	کاهش سودآوری فعالیت‌های کشاورزی و سایر مشاغل روستایی	ExObEoc3	۴/۴۲	۰/۶۳۸	۰/۱۴۴	۵	۱۹
	نوسانات قیمت و عدم ثبات شرایط اقتصادی در کشور	ExObEoc4	۴/۹۲	۰/۳۰۶	۰/۰۶۲	۲	۶
	دسترسی اندک به حمایت‌های مالی و بیمه‌ای	ExObEoc5	۴/۴۴	۰/۶۱۰	۰/۱۳۷	۴	۱۴
	از بین رفتن اراضی کشاورزی و مرتعی	ExObPhy1	۴/۴۴	۰/۶۰۲	۰/۱۳۶	۱	۱۳
	از بین رفتن بسیاری از گونه‌های گیاهی و جانوری	ExObPhy2	۴/۴۳	۰/۶۰۹	۰/۱۳۷	۲	۱۵
کالبدی - محیطی	بحران آب و کم‌آبی	ExObPhy3	۴/۸۲	۰/۷۰۰	۰/۱۴۵	۵	۲۱
	ضعف زیرساخت‌های اطلاعاتی و ارتباطی نظیر اینترنت تلفن	ExObPhy4	۴/۸۱	۰/۷۰۵	۰/۱۴۶	۶	۲۲
	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل روستایی	ExObPhy5	۴/۸۱	۰/۷۲۷	۰/۱۵۱	۷	۲۴
	گرمایش زمین و افزایش شدت دما در سالیان اخیر	ExObPhy6	۴/۴۲	۰/۶۱۵	۰/۱۳۹	۳	۱۷
	وقوع خشک‌سالی‌ها و سرمازدگی‌های مکرر	ExObPhy7	۴/۴۲	۰/۶۲۴	۰/۱۴۱	۴	۱۸
	عدم حمایت عملی و واقعی دولت از شرکت‌های تعاونی	ExObPoli1	۴/۴۴	۰/۶۱۸	۰/۱۳۹	۴	۱۶
	اهمیت ندادن شورای اسلامی روستا و دهیاری به تعاونی‌ها	ExObPoli2	۴/۵۵	۰/۵۰۸	۰/۱۱۲	۳	۱۲
سیاسی	مشخص نبودن سیاست دولت در قبال شرکت‌ها تعاونی روستایی	ExObPoli3	۴/۸۷	۰/۴۷۷	۰/۰۹۸	۲	۸
	مشخص نبودن جایگاه تعاونی‌ها در مدیریت امور روستاها	ExObPoli4	۴/۸۳	۰/۶۹۸	۰/۱۴۵	۵	۲۰
	دخالت دولت در انتصاب و تغییر مدیران تعاونی‌ها	ExObPoli5	۴/۷۲	۱/۰۰۷	۰/۲۱۳	۷	۲۶
	ناهماهنگی دستگاه‌های اجرایی و دیگر متولیان تعاونی‌های روستایی	ExObPoli6	۴/۸۲	۰/۷۰۹	۰/۱۴۷	۶	۲۳
	ناکارآمدی ساختاری قانونی کشور در زمینه شرکت‌های تعاونی	ExObPoli7	۴/۸۸	۰/۴۷۳	۰/۰۹۷	۱	۷
	افزایش میانگین سنی ساکنین روستایی	ExObSoc1	۴/۸۶	۰/۵۱۳	۰/۱۰۶	۶	۱۱
	کم‌سوادی و بی‌سوادی اعضا	ExObSoc2	۴/۹۴	۰/۲۴۲	۰/۰۴۹	۴	۴
اجتماعی	عدم شناخت و آگاهی روستائیان از مسائل محیط‌زیستی	ExObSoc3	۴/۷۸	۰/۸۰۲	۰/۱۶۸	۷	۲۵
	آشنایی اندک مسئولین دولتی از شرکت‌های تعاونی و وظایف آنها	ExObSoc4	۴/۸۸	۰/۴۸۳	۰/۰۹۹	۵	۹
	ضعف روحیه مشارکت و کار گروهی در جامعه روستایی	ExObSoc5	۵/۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱	۱
	مهاجرت جوانان روستایی از روستا	ExObSoc6	۵/۰۰	۰/۰۶۹	۰/۰۱۴	۲	۲
	علاقه کم جوانان به فعالیت در روستا و کسب‌وکارهای روستایی	ExObSoc7	۴/۹۹	۰/۱۵۴	۰/۰۳۱	۳	۳
	کل		۴/۷۴	۰/۵۲۶	۰/۱۱۲	-	-

منبع: یافته‌های تحقیق

اولویت‌بندی موانع و راهکارها

سعی شده است تا ابتدا اولویت هر یک از موانع شناسایی‌شده از نگاه پاسخگویان مورد ارزیابی قرار گیرد. همان‌گونه که در بخش روش تحقیق اشاره شد این موانع در دودسته عوامل بیرونی و درونی بررسی

بدون شک توسعه شرکت‌های تعاونی در مسیر خود با چالش‌ها و موانعی روبه‌رو خواهند بود. در این قسمت

شدند. از مجموع ۲۶ مانع بیرونی شناسایی شده (جدول ۴)، به ترتیب موانع «ضعف روحیه مشارکت و کار گروهی در جامعه روستایی»، «مهاجرت جوانان روستایی از روستا»، «علاقه کم جوانان به فعالیت در روستا و کسب و کارهای روستایی»، «کم‌سودای و بی‌سودای اعضا» و «ناکارآمدی شبکه بازاریابی و بازار رسانی محصولات روستایی» مهم‌ترین موانع بوده‌اند. همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد اغلب موانع بیرونی از نظر پاسخگویان از نوع اجتماعی است. این خود

ضرورت توجه به موضوعات اجتماعی به‌منظور تحقق توسعه تعاونی‌ها در نواحی روستایی را نشان می‌دهد. بر اساس نتایج، از میان موانع بیرونی اقتصادی «ناکارآمدی شبکه بازاریابی و بازار رسانی محصولات روستایی»؛ از بین موانع بیرونی کالبدی - محیطی «از بین رفتن اراضی کشاورزی و مرتعی»؛ از بین موانع بیرونی سیاستی «ناکارآمدی ساختاری قانونی کشور در زمینه شرکت‌های تعاونی» مهم‌ترین موانع موجود بر سر راه توسعه تعاونی‌ها در نواحی روستایی هستند.

جدول ۵. اولویت‌بندی موانع درونی توسعه تعاونی‌ها در نواحی روستایی

طبقه	شرح متغیر	نماد	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه در گروه	رتبه در کل
اقتصادی	ضرر و زیان شرکت‌های تعاونی به دلیل مختلف	InObEoc1	۴/۹۲	۰/۳۰۶	۰/۰۶۲	۱	۶
	نداشتن قدرت جهت اثرگذاری بر بازار و عوامل بازاری نظیر قیمت و تقاضا	InObEoc2	۴/۴۳	۰/۶۰۹	۰/۱۳۷	۳	۱۲
	عدم دسترسی به ساختاری جهت اطلاع از نیاز بازار و مصرف‌کننده	InObEoc3	۴/۸۶	۰/۵۲۲	۰/۱۰۷	۲	۸
	ضعف بنیه مالی مردمان روستایی (اعضا)	InObEoc4	۴/۴۳	۰/۶۱۶	۰/۱۳۹	۴	۱۳
قانونی	دولتی بودن ساختار تعاونی و عدم دارا بودن حس مالکیت در نزد روستائیان	InObLeg1	۴/۳۳	۰/۹۳۵	۰/۲۱۶	۲	۱۷
	شفاف نبودن قوانین مرتبط با شرکت‌های تعاونی	InObLeg2	۴/۸۷	۰/۴۹۷	۰/۱۰۲	۱	۷
	مشخص نبودن وضعیت مالکیت اعضا بر سرمایه‌های موجود در تعاونی	InObLeg3	۴/۳۱	۰/۹۸۰	۰/۲۲۷	۳	۱۸
	آشنایی اندک اعضا از شرح وظایف و کارکردهای شرکت‌های تعاونی و اعضا	InObMan1	۴/۹۹	۰/۰۹۷	۰/۰۲۰	۲	۲
مدیریتی	کم‌اطلاعی مدیران و اعضای شرکت‌ها از قوانین و دستورالعمل‌ها تعاونی	InObMan2	۵/۰۰	۰/۰۶۹	۰/۰۱۴	۱	۱
	بی‌برنامه بودن و نداشتن سیاست و هدف کلان (برنامه راهبردی)	InObMan3	۴/۷۸	۰/۹۱۴	۰/۱۹۱	۸	۱۶
	ضعف زیرساخت‌های نگهداری و انبارداری در شرکت‌های تعاونی	InObMan4	۴/۸۲	۰/۷۰۰	۰/۱۴۵	۶	۱۴
	عدم ارائه آموزش‌های عمومی و تخصصی به مدیران و اعضای شرکت	InObMan5	۴/۳۸	۰/۷۷۴	۰/۱۷۷	۷	۱۵
اجتماعی	عدم توسعه فناوری‌های مناسب برای مدیریت و اداره شرکت‌های تعاونی	InObMan6	۴/۴۵	۰/۶۰۳	۰/۱۳۶	۴	۱۰
	عدم دسترسی به نیروی انسانی متخصص در تعاونی (مدیریتی و مالی)	InObMan7	۴/۹۹	۰/۱۵۴	۰/۰۳۱	۳	۴
	مجهز نبودن شرکت‌های تعاونی به فناوری‌های نوین (اداره سنتی)	InObMan8	۴/۴۵	۰/۶۰۳	۰/۱۳۶	۴	۱۰
	نبود اعتماد متقابل میان اعضا تعاونی‌ها	InObSoc1	۴/۹۷	۰/۲۱۷	۰/۰۴۴	۲	۵
	نبود اعتماد متقابل میان اعضای تعاونی و مدیران شرکت‌های تعاونی	InObSoc2	۴/۹۹	۰/۱۵۴	۰/۰۳۱	۱	۳
	نداشتن روحیه مسئولیت‌پذیری نزد اعضای تعاونی	InObSoc3	۴/۵۵	۰/۵۰۸	۰/۱۱۲	۳	۹
کل			۴/۶۹	۰/۵۱۴	۰/۱۱۳	-	-

منبع: یافته‌های تحقیق

در این مطالعه ۱۸ مانع درونی بر سر راه توسعه اشکال نوین تعاونی شناسایی شدند که این موانع در چهار گروه اصلی (جدول ۵) تقسیم‌بندی شدند. در

میان موانع درونی به ترتیب «کم‌اطلاعی مدیران و اعضای شرکت‌ها از قوانین و دستورالعمل‌ها تعاونی»، «آشنایی اندک اعضا از شرح وظایف و کارکردهای

شرکت‌های تعاونی و اعضا» و «نبود اعتماد متقابل میان اعضای تعاونی و مدیران شرکت‌های تعاونی» مهم‌ترین موانع درونی هستند. از نگاه پاسخگویان موانع درونی توسعه تعاونی‌ها در نواحی روستایی اغلب از جنس مدیریتی هستند. همچنین، از میان موانع اقتصادی «زیان ده بودن شرکت‌ها»، از میان موانع قانونی «شفاف نبودن قوانین مرتبط با شرکت‌های تعاونی» و از میان موانع اجتماعی «نبود اعتماد متقابل میان اعضای تعاونی و مدیران شرکت‌های تعاونی» مهم‌ترین موانع هستند. در مجموع و از نظر پاسخگویان هر دودسته موانع بیرونی (با میانگین اهمیت ۴/۷۴ و انحراف معیار ۰/۵۲۶) و درونی (با میانگین ۴/۶۹ و انحراف معیار ۰/۱۱۳) از اولویت و اهمیت بالایی برخوردار هستند.

در این مطالعه علاوه بر موانع، مهم‌ترین راهکارهای رفع این موانع باهدف توسعه تعاونی در نواحی روستایی نیز شناسایی و سپس از نگاه جامعه مورد مطالعه مورد ارزیابی و اولویت‌بندی قرار گرفت. راهکارهای شناسایی‌شده در قالب پنج گروه اصلی طبقه‌بندی و تحلیل شدند (جدول ۶). از میان پنج گروه اصلی راهکارها و به ترتیب اولویت راهکارهای سیاستی - مقرراتی، اقتصادی - مدیریتی و آموزشی - ترویجی در اولویت قرار داشته و پس از آن به ترتیب راهکارهای نظارتی - حمایتی و زیرساختی قرار دارند. از بین راهکارهای اقتصادی - مدیریتی اقداماتی نظیر «تثبیت شرایط اقتصاد کلان از جمله مهار تورم و نوسانات قیمت (۰/۰۲۴)» و «گزارش مستمر و شفاف عملکرد توسط هیئت‌مدیره به اعضای تعاونی (۰/۰۲۴)» بااهمیت‌ترین هستند. از بین راهکارهای زیرساختی، «تشویق بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در جهت

توسعه زیرساخت‌های نگهداری و انبارداری در شرکت‌های تعاونی (۰/۲۵۲)» و از بین راهکارهای سیاستی - مقرراتی، «بازنگری در قوانین مرتبط با شرکت‌های تعاونی و اصلاح آن‌ها (۰/۰۱۴)» و «بازنگری در مفهوم و اصول مالکیت اعضا بر سرمایه‌های موجود در تعاونی (۰/۰۲۰)» بااهمیت‌ترین اقدامات هستند. از بین راهکارهای نظارتی - حمایتی نیز «رفع مقررات دست و پاگیر اداری دستگاه‌های دولتی (۰/۰۲۰)» و «شفاف‌سازی، اعلام و اطلاع‌رسانی سیاست‌ها و حمایت‌های دولت از شرکت‌های تعاونی (۰/۱۰۶)» بااهمیت‌ترین اقدام بوده و درنهایت در میان راهکارهای آموزشی - ترویجی «ارائه حمایت‌ها و معافیت‌های مالی و بیمه‌ای از شرکت‌های تعاونی (۰/۰۲۰)» و «حمایت از سوادآموزی و توسعه سطح سواد در جامعه روستایی (۰/۰۲۰)» بااهمیت‌ترین راهکارها به شمار می‌روند. با توجه به نتایج رتبه‌بندی کلی و از نظر پاسخگویان به ترتیب بازنگری در قوانین مرتبط با شرکت‌های تعاونی و اصلاح آن‌ها، رفع مقررات دست و پاگیر اداری دستگاه‌های دولتی، بازنگری در مفهوم و اصول مالکیت اعضا بر سرمایه‌های موجود در تعاونی، ارائه حمایت‌ها و معافیت‌های مالی و بیمه‌ای از شرکت‌های تعاونی و حمایت از سوادآموزی و توسعه سطح سواد در جامعه روستایی راهکارهایی هستند که در خصوص آن‌ها بیشترین اجماع نظر در میان پاسخگویان وجود داشته است.

جدول ۶. اولویت‌بندی راهکارهای رفع موانع توسعه تعاونی‌ها در نواحی روستایی

طبقه	شرح متغیر	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه در گروه	رتبه در کل
اقتصادی-مدیریتی	برنامه‌ریزی در راستای تثبیت شرایط اقتصاد کلان از جمله مهار تورم و نوسانات قیمت	۴/۹۹	۰/۱۱۹	۰/۰۲۴	۱	۶
	ترویج الگوهای موفق کار مشارکتی و تعاونی در راستای گسترش روحیه و فرهنگ تعاون	۴/۹۸	۰/۲۰۶	۰/۰۴۱	۵	۱۷
	ارائه مشوق‌های مالی به روستائیان جهت عضویت در شرکت‌های تعاونی	۴/۹۹	۰/۱۵۴	۰/۰۳۱	۳	۱۲
	به‌کارگیری متخصصان در شرکت تعاونی و پرداخت دستمزد به ایشان بر اساس عملکرد	۴/۹۹	۰/۱۵۴	۰/۰۳۱	۳	۱۲
	کمک و ملزم نمودن شرکت‌های تعاونی به تدوین برنامه راهبردی و نظارت بر اجرای آن	۳/۵۸	۰/۹۱۰	۰/۲۵۴	۷	۳۴
	گزارش مستمر و شفاف عملکرد توسط هیئت‌مدیره به اعضای تعاونی	۴/۹۹	۰/۱۱۹	۰/۰۲۴	۱	۶
زیست‌محیطی	توسعه ساختارهای برخط برای اطلاع‌رسانی میزان عرضه و تقاضای محصولات کشاورزی و روستایی	۳/۵۷	۰/۹۰۶	۰/۲۵۴	۶	۳۳
	توسعه زیرساخت‌های اطلاعاتی و ارتباطی نظیر اینترنت و شبکه‌های تلفن همراه و ثابت	۳/۵۸	۰/۹۰۵	۰/۲۵۳	۲	۲۸
	تشویق بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های نگهداری و انبارداری تعاونی‌ها	۳/۵۹	۰/۹۰۵	۰/۲۵۲	۱	۲۶
	حمایت از توسعه فناوری‌های مناسب برای مدیریت و اداره شرکت‌های تعاونی	۳/۵۸	۰/۹۰۵	۰/۲۵۳	۲	۲۸
	توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل روستایی باهدف تسریع و تسهیل ارتباطات بازرگانی در قوانین مرتبط با شرکت‌های تعاونی و اصلاح آن‌ها	۵/۰۰	۰/۰۶۹	۰/۰۱۴	۱	۱
	تسهیل روابط تعاونی‌ها با دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستا به‌منظور هماهنگی بیشتر	۴/۹۹	۰/۱۵۴	۰/۰۳۱	۵	۱۱
سیاستی-مقرراتی	بازنگری در مفهوم و اصول مالکیت اعضا بر سرمایه‌های موجود در تعاونی	۴/۹۹	۰/۰۹۷	۰/۰۲۰	۲	۳
	توانمندسازی روستائیان در زمینه نظارت و بازرسی شرکت	۴/۹۸	۰/۱۳۷	۰/۰۲۸	۳	۸
	واگذاری واقعی مدیریت و اداره شرکت‌های تعاونی به مردم محلی	۴/۹۹	۰/۱۳۸	۰/۰۲۸	۴	۹
	ایجاد ارتباط مستمر بین دانشگاه و شرکت‌های تعاونی برای شناسایی فرصت‌های شغلی جدید	۴/۹۸	۰/۱۸۱	۰/۰۳۶	۶	۱۵
	کمک به افزایش سودآوری کشاورزی و سایر مشاغل روستایی	۳/۵۹	۰/۹۰۹	۰/۲۵۳	۷	۳۱
	دخیل نمودن شرکت‌های تعاونی در موضوع مدیریت بحران آب و کم‌آبی	۳/۵۸	۰/۹۱۰	۰/۲۵۴	۸	۳۴
نظارتی-حمایتی	تشکیل تعاونی برای انجام مأموریت و وظایف مشخص که مورد اجماع روستائیان است	۴/۲۸	۰/۴۶۱	۰/۱۰۸	۳	۲۰
	حمایت از شرکت‌های تعاونی در راستای پایش و نظارت بر حفظ اراضی کشاورزی و مرتعی	۴/۲۹	۰/۴۶۳	۰/۱۰۸	۴	۲۱
	حمایت از توسعه فرصت‌های شغلی روستایی با حمایت از توسعه کسب‌وکارهای روستایی	۴/۲۸	۰/۴۶۹	۰/۱۱۰	۵	۲۲
	رفع مقررات دست و پاگیر اداری دستگاه‌های دولتی	۴/۹۹	۰/۰۹۷	۰/۰۲۰	۱	۲
	حمایت از فعالیت شرکت‌های تعاونی در راستای مدیریت و بهینه‌سازی مصرف سوخت	۳/۵۷	۰/۸۹۵	۰/۲۵۱	۷	۲۴
	استفاده از ظرفیت تعاونی‌ها برای مدیریت بلایای طبیعی نظیر خشک‌سالی و سرمازدگی	۳/۵۸	۰/۹۰۵	۰/۲۵۳	۸	۲۶
حقوقی-مدیریتی	نظارت بر حسن اجرای حمایت‌های تعریف‌شده در قانون از شرکت‌های تعاونی	۴/۲۸	۰/۴۶۹	۰/۱۱۰	۵	۲۲
	شفاف‌سازی و اعلام و اطلاع‌رسانی سیاست و حمایت‌های دولت در قبال شرکت‌های تعاونی	۴/۳۰	۰/۴۵۷	۰/۱۰۶	۲	۱۹
	ارائه حمایت‌ها و معافیت‌های مالی و بیمه‌ای از شرکت‌های تعاونی	۴/۹۹	۰/۰۹۷	۰/۰۲۰	۱	۳
	استفاده از متخصصان خارج از روستا به‌عنوان عضو هیئت‌مدیره شرکت تعاونی	۴/۹۷	۰/۲۰۵	۰/۰۴۱	۵	۱۶

طبقه	شرح متغیر	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه در گروه	رتبه در کل
۱۴	۴	۰/۰۳۶	۰/۱۸۱	۴/۹۸	۴	۱۴
۳	۱	۰/۰۲۰	۰/۰۹۷	۴/۹۹	۱	۳
۲۵	۷	۰/۲۵۲	۰/۹۰۴	۳/۵۹	۷	۲۵
۳۱	۸	۰/۲۵۳	۰/۹۰۹	۳/۵۹	۸	۳۱
۱۸	۶	۰/۱۰۶	۰/۴۵۵	۴/۲۹	۶	۱۸
۱۰	۳	۰/۰۲۸	۰/۱۳۸	۴/۹۹	۳	۱۰

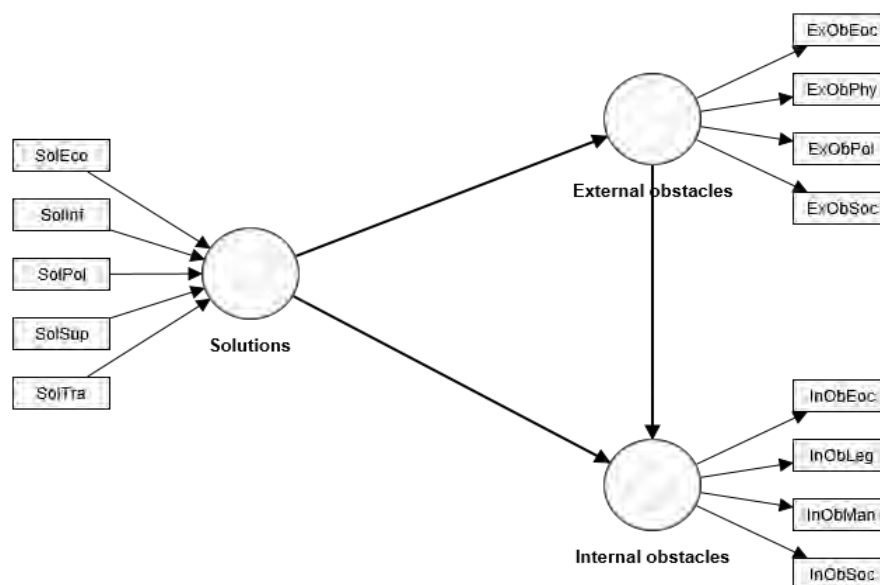
منبع: یافته‌های تحقیق

ارزیابی اثرگذاری راهکارها

انطباق بیشتر نتایج با واقعیت است. در این قسمت به ارزیابی نتایج این تحلیل پرداخته شده است.

برای این منظور ابتدا مدل مفهومی طراحی شده برای این تحقیق (شکل ۱) به یک مدل عملیاتی (شکل ۲) تبدیل شود. بر اساس این مدل موانع توسعه تعاونی‌ها (متغیر و سازه‌های سمت راست) در دو بخش موانع بیرونی و درونی دسته‌بندی و هر یک از این سازه‌ها بر اساس یکسری شاخص یا نشانگر اندازه‌پذیر شدند. راهکارهای توسعه تعاونی‌ها (متغیرها و سازه سمت چپ) بخش دیگر مدل تحقیق را تشکیل می‌دهند. با توجه به ارتباط بین موانع و راهکارها می‌توان گفت راهکارها بر موانع درونی و بیرونی اثر می‌گذارند و از طرفی موانع بیرون نیز بر موانع درونی اثرگذار هستند (شکل ۲). در ادامه جزئیات مربوط به مدل ارائه شده و چگونگی روابط بین متغیرها و تأثیرگذاری آن‌ها بررسی شده است.

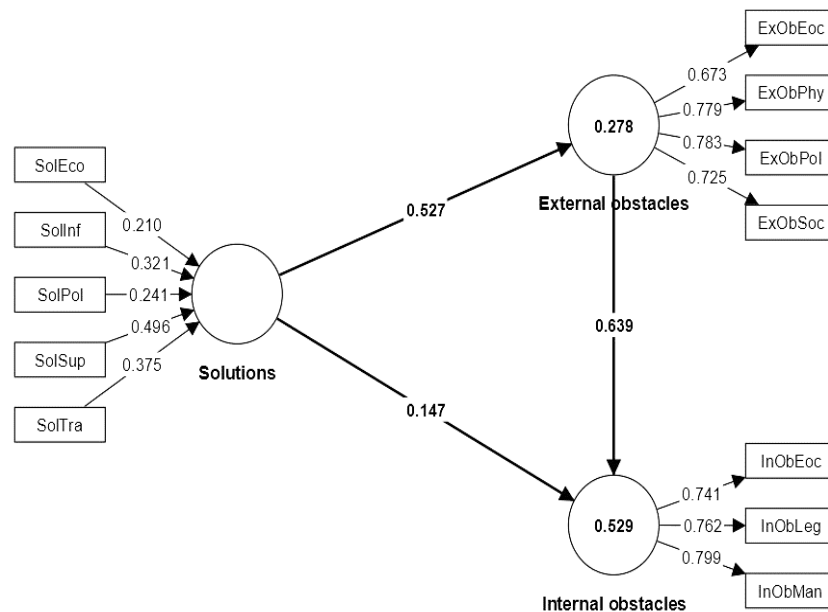
توسعه انواع تعاونی در جامعه روستایی با موانع مختلفی مواجه است، می‌توان با کاربری راهکارهای متناسب با هر مانع، از گسترش و توسعه تعاونی‌های روستایی حمایت کرد. اگرچه در بخش‌های گذشته سعی شد موانع و راهکارهای شناسایی شده از منظر پاسخگویان تحلیل و اولویت‌بندی شود، اما در دنیای واقعی بسیاری از این موانع و راهکارها از نوعی پیوند درونی با یکدیگر برخوردار هستند که تحلیل مستقل آن‌ها بدون در نظر گرفتن این پیوند و شبکه روابط، کاربری واقعی آن‌ها از جنبه مدیریتی را محدود می‌نماید. لذا، در این مطالعه سعی شد با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری، موانع و مشکلات پیش‌روی توسعه تعاونی‌ها و راهکارهای مؤثر بر این موانع مورد تحلیل قرار گیرد. اهمیت این کار در لحاظ نمودن شبکه روابط بین متغیرها و واقعی‌تر شدن و

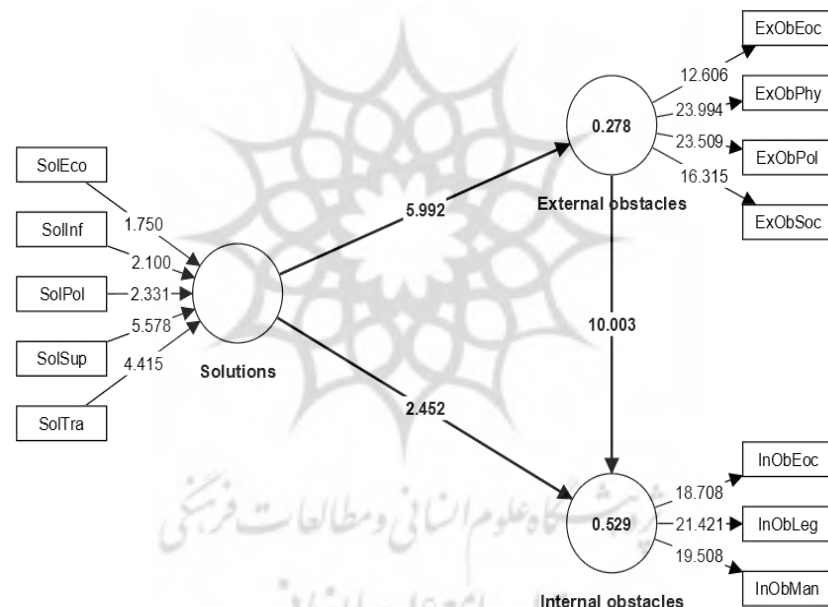
شکل ۲. مدل عملیاتی راهکارهای مؤثر بر رفع موانع توسعه تعاونی‌ها در سطح نواحی روستایی

شاخص بالاتر از مقدار $0/7$ باشد حاکی از پایایی مناسب هر یک از مؤلفه‌ها است. گذشته از پایایی سازه‌ها، روایی همگرا و واگرایی سازه‌ها نیز دارای اهمیت است. در این زمینه شاخص‌های مختلفی جهت ارزیابی وجود دارد که از بین آن‌ها مقادیر میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) که حد مطلوب آن $0/5$ است، مقدار پایایی ترکیبی و مقادیر آلفای کرونباخ که حد مطلوب آن‌ها نیز $0/7$ است قرار دارند. در مدل اولیه از بین دو مدل انعکاسی طراحی‌شده برای سنجش موانع بیرونی و موانع درونی، موانع درونی اجتماعی دارای بار عاملی مناسبی نبودند ($0/259$). همچنین، در مؤلفه موانع درونی نیز از روایی همگرا و واگرا برخوردار نبود چراکه موانع درونی دارای میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) کمتر از $0/5$ و همچنین آلفای کرونباخ کمتر از $0/7$ بودند؛ بنابراین، مدل با حذف موانع درونی اجتماعی اصلاح و دوباره برآورد شد. بر اساس جدول خروجی‌های برازندگی (جدول ۷) و شکل ۳، اکنون مدل اصلاح‌شده در شاخص‌های فوق از اعتبار و برازندگی لازم برخوردار شده است.

در مورد نشانگرهای موانع و راهکارها، لازم به توضیح است که هر یک از این نشانگرها خود حاصل تلفیق چندین نشانگر دیگر بود. درواقع عدد نهایی از طریق میانگین حسابی مقادیر مربوط به زیر نشانگرهای ذیل هر نشانگر محاسبه گردید. قبل از تحلیل این قبیل مدل‌ها نخست بایستی موضوع برازندگی مدل مورد ارزیابی قرار گیرد که خود به ترتیب شامل ارزیابی بخش‌های اندازه‌گیری و ساختاری است. لذا، در ادامه ابتدا شاخص‌های برازندگی مدل بررسی‌شده و سپس به تحلیل یافته‌ها پرداخته‌شده است. اولین شاخص در این زمینه مقادیر بارهای عاملی و آماره t هستند. در مورد مدل‌های انعکاسی مقادیر بارهای عاملی بایستی بالاتر از $0/7$ بوده و مقادیر بین $0/5$ تا $0/7$ نیز مشروط به آن‌که مقدار شاخص میانگین واریانس تبیین شده کمتر از $0/5$ نباشد و مقدار آماره t نیز بیشتر از $1/96$ باشد (در سطح خطای $0/05$) مناسب هستند (شکل ۳ و شکل ۴). یکی از شاخص‌های مهم دیگر برای ارزیابی بخش‌های اندازه‌گیری، مقادیر شاخص پایایی ترکیبی برای هر یک از سازه‌ها است. چنانچه مقادیر این

شکل ۳. مقادیر بارهای عاملی و ضرایب مسیر مدل نهایی

شکل ۴. مقادیر آماره t مدل نهایی

قرار گیرد که تمامی این شاخص‌ها برای مدل نهایی راهکارهای توسعه تعاونی‌ها (شکل ۳ و ۴) در حد قابل قبول بود. به عبارت دیگر، روابط تعریف شده در مدل ساختاری این تحقیق از نظر آماری معنی دار است و مقادیر آماره‌های ضریب تبیین و پیش‌بین نیز مناسب هستند.

جهت ارزیابی بخش ساختاری مدل لازم است معیارهای مختلف از جمله ضریب تبیین (R^2) برای متغیرهای نهفته درون‌زا که حد قابل قبول آن مقادیر بالاتر از ۰/۱ است، شاخص پیش‌بین (Q^2) که حد قابل قبول آن مقادیر بالاتر از صفر است و معنی‌داری ضرایب مسیر (آماره t یا P-Value) (شکل ۴) که حد قابل قبول آن مقادیر بالاتر از ۱/۹۶ و ۱/۶۴ به ترتیب برای سطوح خطای ۰/۰۵ و ۰/۱ است، مورد بررسی

جدول ۷. شاخص‌های برازندگی مدل توسعه تعاونی‌ها در نواحی روستایی

شاخص	نماد	بار عاملی / ضریب مسیر	مقادیر t	VIF	PC	AVE	Cronbach's alpha
موانع بیرونی	ExObEoc	۰/۶۷۳	۱۲/۶۰۶	۱/۲۴۶	۰/۸۳۰	۰/۵۵۰	۰/۷۲۶
	ExObPhy	۰/۷۷۹	۲۳/۹۹۴	۱/۴۷۹			
	ExObPol	۰/۷۸۳	۲۳/۵۰۹	۱/۴۹۵			
	ExObSoc	۰/۷۲۵	۱۶/۳۱۵	۱/۳۵۶			
موانع درونی	InObEoc	۰/۷۴۱	۱۸/۷۰۸	۱/۲۶۷	۰/۸۱۱	۰/۵۸۹	۰/۶۵۲
	InObLeg	۰/۷۶۲	۲۱/۴۲۱	۱/۲۴۱			
	InObMan	۰/۷۹۹	۱۹/۵۰۸	۱/۳۲۲			
راهکارها	SolEco	۰/۲۱۰	۱/۷۵۰	۱/۲۲۹	-	-	-
	SolInf	۰/۳۲۱	۲/۱۰۰	۱/۲۵۹			
	SolPol	۰/۲۴۱	۲/۳۳۱	۱/۲۴۴			
	SolSup	۰/۴۹۶	۵/۵۷۸	۱/۲۶۴			
	SolTra	۰/۳۷۵	۴/۴۱۵	۱/۲۰۴			

منبع: یافته‌های تحقیق

بنابراین بخش ساختاری مدل طراحی شده در این پژوهش از برازندگی مناسب و کافی برخوردار است و می‌توان به تفسیر نتایج حاصل از مدل پرداخت.

بر اساس این مدل (شکل ۳)، مجموعه راهکارهای شناسایی شده تأثیری معنی‌دار و مناسب بر رفع موانع درونی (با ضریب مسیر ۰/۱۴۷ و ضریب تبیین ۰/۵۲۹) و بیرونی (با ضریب مسیر ۰/۵۲۷ و ضریب تبیین ۰/۲۷۸) توسعه تعاونی‌ها در نواحی روستایی داشته‌اند. همچنین، رفع موانع بیرونی تأثیری معنی‌دار و زیاد (با ضریب مسیر ۰/۶۳۹) بر رفع موانع درونی خواهد داشت. بنابراین، تأثیر راهکارهای پیش‌بینی شده بر موانع درونی هم به صورت مستقیم و هم به صورت غیرمستقیم و از طریق کاهش موانع بیرونی خواهد بود. البته نباید از خاطر دور داشت که رفع موانع بیرونی مستلزم اقداماتی بیش از اقدامات مطرح شده در این مطالعه است، چراکه بخشی از واریانس موجود در موانع بیرونی متأثر از متغیرهایی است که در این مطالعه لحاظ نشده‌اند.

از میان راهکارهای مختلف به ترتیب راهکارهای نظارتی - حمایتی (۰/۴۹۶)، آموزشی - ترویجی (۰/۳۷۵)، زیر ساختاری (۰/۳۲۱)، سیاستی - نظارتی

(۰/۲۴۱) و درنهایت اقتصادی (۰/۲۱۰) مؤثرترین راهکارها هستند. این در حالی است که بر مبنای تحلیل جزئی راهکارها و بر اساس اجماع نظر پاسخگویان این راهکارهای سیاستی - مقرراتی و پس‌از آن اقتصادی - مدیریتی بودند که از اولویت بالاتری برخوردار هستند. این موضوع در حقیقت حاکی از شبکه همبستگی قوی تر راهکارهای نظارتی - حمایتی، آموزشی - ترویجی و زیر ساختاری نسبت به دیگر راهکارها است. در نتیجه در اولویت قرار دادن این راهکارها منجر به رفع سریع تر موانع توسعه تعاونی در سطح جوامع روستایی خواهد شد. بر اساس بارهای عاملی مربوط به موانع بیرونی و درونی، راهکارهای شناسایی شده در حوزه موانع بیرونی بیشترین تأثیر را به ترتیب بر موانع سیاستی (با بار عاملی ۰/۷۸۳)، کالبدی - محیطی (با بار عاملی ۰/۷۷۹)، اجتماعی (با بار عاملی ۰/۷۲۵) و درنهایت اقتصادی (با بار عاملی ۰/۶۷۳) خواهند داشت. در حوزه موانع درونی نیز راهکارهای پیشنهاد شده (به طور مستقیم و غیرمستقیم از مسیر کاهش موانع بیرونی) به ترتیب بیشترین تأثیر را بر رفع یا کاهش موانع مدیریتی (با بار عاملی ۰/۷۹۹)، موانع قانونی (با بار عاملی ۰/۷۶۲) و

موانع اقتصادی (با بار عاملی ۰/۷۴۱) توسعه تعاونی‌های خواهند داشت.

بحث و نتیجه‌گیری

توسعه تعاونی‌های در مناطق روستایی با موانع متعددی روبرو است. بررسی این موانع در این تحقیق نشان داد که از نظر پاسخگویان موانع اقتصادی بیرونی نظیر ناکارآمدی شبکه بازاریابی و بازار رسانی و عدم تعادل میان عرضه و تقاضا ازجمله مهم‌ترین موانع هستند. ناکارآمدی شبکه‌های بازاریابی در مناطق روستایی را می‌توان به عوامل مختلفی ازجمله محدودیت دسترسی به روش‌های مدرن و زیرساخت‌های ناکافی بازاریابی نسبت داد. انجام تحقیقات جامع بازار و استفاده از رویکردهای جدید بازاریابی می‌تواند به بهبود بازاریابی محصولات روستایی توسط تعاونی‌ها کمک نماید. رشیدی فرد و همکاران (Rashidifard et al., 2018)، کریم (Karim, 2015) و پوجارا (Pujara, 2016) نیز مشکلات بازاریابی را یکی از مهم‌ترین چالش‌ها و موانع توسعه تعاونی‌ها می‌دانند. عدم تعادل میان عرضه و تقاضا نیز منجر به ضرر و زیان شرکت‌های تعاونی شده و یکی دیگر از موانع اقتصادی توسعه تعاونی‌ها در نواحی روستایی است. عدم تعادل عرضه و تقاضا می‌تواند ناشی از طیفی از عوامل ازجمله بلایای طبیعی، تغییرات غیرمنتظره فناوری و تغییرات در ترجیحات مصرف‌کننده باشد. کاهش تأثیر عدم تعادل عرضه و تقاضا مستلزم همکاری، ارتباطات و پذیرش فناوری‌های جدید برای افزایش کارایی است. متشکل نمودن تأمین‌کنندگان و خریداران از طریق ساختار تعاونی‌ها می‌تواند به تعادل عرضه و تقاضا کمک نماید و منجر به عملیات بازار کارآمدتر شود. از طرفی تعاونی‌ها می‌توانند زمینه دسترسی اعضای خود به بازار را فراهم کنند و به آن‌ها اجازه دهند محصولات خود را باقیمت‌های رقابتی بفروشند. این موضوع می‌تواند به کاهش عدم تعادل عرضه و تقاضا کمک نماید. بریسکو

(Briscoe, 1991) معتقد است عدم توجه به بازاریابی محصولات کشاورزی خود ازجمله موانع موفقیت تعاونی‌ها بوده و پوجارا (Pujara, 2016) نبود مهارت‌های بازاریابی را ازجمله مشکلات تعاونی‌های بخش کشاورزی می‌داند.

از بین موانع بیرونی کالبدی - محیطی «از بین رفتن اراضی کشاورزی و مرتعی» یکی از موانع مهم بر سر راه توسعه تعاونی‌ها در نواحی روستایی است. تخریب اراضی کشاورزی و مراتع، توسعه تعاونی‌ها را با چالش جدی مواجه کرده است. تغییر در آمایش سرزمین و کاربری اراضی، علاوه بر اثرات اقتصادی و اجتماعی، تأثیر عمده‌ای بر خصوصیات فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیکی خاک، کمیت و کیفیت منابع آب و کیفیت هوا داشته عملکرد واحدهای مختلف ازجمله تعاونی‌های کشاورزی را متأثر می‌سازد (Movahedi et al., 2021). در بین موانع بیرونی سیاستی «ناکارآمدی ساختار قانونی کشور در زمینه شرکت‌های تعاونی» ازجمله مهم‌ترین موانع بود. استفن (Stephen, 2017) نیز بر کارا نبودن قوانین و مقررات در تعاونی‌ها اشاره کرده است. شفاف نبودن قوانین مرتبط با شرکت‌های تعاونی یک چالش مهم است. شفافیت در این شرکت‌ها برای تضمین ارتباطات باز، پاسخگویی و مشارکت اعضا ضروری است. عدم شفافیت در شرکت‌های تعاونی معمولاً به علت دسترسی محدود به اطلاعات است. دسترسی اعضا به آیین‌نامه، خط‌مشی‌ها و رویه‌های تعاونی که برای درک ساختار حاکمیتی و فرآیندهای تصمیم‌گیری ضروری است، می‌تواند به کاهش عدم شفافیت کمک نماید. ارتباطات ناکافی میان مدیران و اعضای تعاونی منجر به بی‌اعتمادی اعضا در مورد تراکنش‌های مالی، سرمایه‌گذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌ها در تعاونی‌ها شده، می‌تواند منجر به ناامیدی اعضا و احساس عدم شفافیت شود. دلیل دیگر عدم شفافیت، گزارش دهی ناکافی است. عدم ارائه گزارش‌های جامع مدیریتی که برای

اعضا در ارزیابی عملکرد تعاونی و اتخاذ تصمیمات آگاهانه بسیار مهم است و یکی از ضروریات شفافیت است. نوری و همکاران (Nouri et al., 2019) نیز شفاف نبودن قوانین شرکت‌های تعاونی را از جمله موانع عدم موفقیت تعاونی‌ها دانسته‌اند. بی‌اطلاعی و کم‌اطلاعی مدیران و اعضای شرکت‌ها از قوانین و دستورالعمل‌ها تعاونی نیز یکی از موانع بزرگ توسعه تعاونی‌ها است. تعاونی‌ها بر اساس اساسنامه سازمان‌دهی می‌شوند. لذا، آشنایی اعضا و مدیران با آیین‌نامه‌ها، اساسنامه‌ها و سایر قوانین مربوطه ضروری است. بدیهی است که عدم درک قوانین و دستورالعمل‌ها می‌تواند پیامدهای گسترده‌ای برای عملکرد مؤثر تعاونی‌ها داشته باشد. بنابراین، آشنایی مدیران و اعضا با این قوانین، مقررات و سیاست‌ها ضروری بوده برای اطمینان از عملکرد صحیح و انطباق تعاونی با رسالت و اهداف آن حیاتی است.

درنهایت، «ضعف روحیه مشارکت و کار گروهی در جامعه روستایی» یک مانع اجتماعی بزرگ است. همکاری برای دستیابی به اهداف و بسیج منابع، ایده‌ها، تخصص و پشتیبانی ضروری است. لازم است تعاونی‌ها با تأکید بر مزایای همکاری مشترک روحیه همکاری و مشارکت را در افراد بیدار کنند. چراکه در حال حاضر روستاییان کار انفرادی را به مشارکت در تعاونی ترجیح می‌دهند، لذا بسترسازی فرهنگی برای ارتقاء روحیه همکاری در روستاها از ضروریات توسعه تعاونی‌ها است (Stephen, 2017; Rakhshani et al., 2021).

در این مطالعه در کنار بررسی موانع، راهکارهای رفع موانع توسعه تعاونی‌ها در نواحی روستایی نیز مورد بررسی قرار گرفت. پاسخگویان مورد مطالعه در این تحقیق از بین راهکارهای مختلف بر روی «برنامه‌ریزی در راستای تثبیت شرایط اقتصاد کلان از جمله مهار تورم و نوسانات قیمت» و «گزارش مستمر و شفاف عملکرد توسط هیئت‌مدیره به اعضای تعاونی» به‌عنوان مهم

ترین راهکارهای اقتصادی - مدیریتی اجماع نظر داشتند. تثبیت شرایط کلان اقتصادی، از جمله مهار تورم و نوسانات قیمت، خود می‌تواند از طریق اقتصاد تعاونی محقق شود. چراکه تعاونی‌ها بر اساس اصول عدم تبعیض، دموکراسی، استقلال، آموزش و مراقبت از جوامع عمل می‌کنند. از طرف دیگر تعاونی‌ها می‌توانند با تمرکز بر برنامه‌ریزی بلندمدت و سرمایه‌گذاری در پروژه‌های توسعه جامعه به توسعه پایدار کمک کنند. گزارش مستمر و شفاف عملکرد توسط هیئت‌مدیره به اعضای تعاونی نیز شامل چندین جنبه کلیدی از جمله ارزیابی عملکرد فردی و جمعی، ارزیابی عملکرد مالی و حفظ ارتباط باز با اعضا است. این کار درنهایت به موفقیت تعاونی و رضایت اعضا کمک می‌کند. در کنار این قبیل راهکارها، راهکارهای زیرساختی مانند «توسعه زیرساخت‌های اطلاعاتی و ارتباطی نظیر اینترنت و شبکه‌های تلفن همراه و ثابت»، «تشویق بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در جهت توسعه زیرساخت‌های نگهداری و انبارداری در شرکت‌های تعاونی» و «حمایت از توسعه فناوری‌های مناسب برای مدیریت و اداره شرکت‌های تعاونی» می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در توسعه تعاونی‌ها داشته باشد. کلسی (Kelsey, 2008)، رشیدی فرد و همکاران (Rashidifard et al., 2018) و بوداکی و همکاران (Boudaghi et al., 2021) نیز بر لزوم برخی اقدامات زیرساختی نظیر کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات، کارآمد سازی زنجیره‌های تأمین و غیره برای توسعه تعاونی‌ها تأکید نموده‌اند. «توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل روستایی باهدف تسریع و تسهیل ارتباطات» از دیگر راهکارهای مهم معرفی شده در این مطالعه بود. هدف توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل روستایی تسریع و تسهیل ارتباطات است که برای رشد اقتصادی و شکوفایی در مناطق روستایی بسیار مهم است. اگرچه، اجرای پروژه‌های زیرساختی حمل‌ونقل می‌تواند پیچیده و چالش‌برانگیز

باشد، اما می‌توان آن‌ها را با مشارکت اعضای جامعه و سازمان‌های محلی در فرآیند برنامه‌ریزی و اجرا تسهیل کرد. با بهبود زیرساخت‌های تعاونی‌ها در مناطق روستایی امکان توسعه و گسترش کسب‌وکارهای نوین در مناطق روستایی نیز ایجاد می‌گردد (Hassan and Kong, 2016).

بر اساس یافته‌های این مطالعه «بازنگری در قوانین مرتبط با شرکت‌های تعاونی و اصلاح آن‌ها» و «بازنگری در مفهوم و اصول مالکیت اعضا بر سرمایه‌های موجود در تعاونی» از نظر پاسخگویان جزء بااهمیت‌ترین راهکارهای سیاستی هستند. با توجه به مشخص بودن برخی ناکارآمدی‌های قوانین تعاونی، امکان بازنگری و اصلاحات این قوانین به منظور ممانعت از تکرار شکست در حوزه تعاون بایستی تحقق یابد. استفن (Stephen, 2017) نیز عدم کارا بودن قوانین تعاونی را ازجمله موانع توسعه تعاونی‌ها دانسته معتقد است که بایستی برطرف گردد.

راهکارهای نظارتی - حمایتی نظیر «رفع مقررات دست و پاگیر اداری دستگاه‌های دولتی» و «شفاف‌سازی و اعلام و اطلاع‌رسانی سیاست و حمایت‌های دولت در قبال شرکت‌های تعاونی» ازجمله مهم‌ترین راهکارهای توسعه تعاونی‌های روستایی هستند. بازنگری در این قوانین و اساسنامه برای شناسایی حوزه‌های خاصی که ممکن است دست‌وپا گیر و نیازمند اصلاح باشند، ضروری است. همچنین، «ارائه حمایت‌ها و معافیت‌های مالی و بیمه‌ای از شرکت‌های تعاونی» و «حمایت از سوادآموزی و توسعه سطح سواد در جامعه روستایی» ازجمله مهم‌ترین راهکارهای آموزشی - ترویجی به شمار می‌روند. ارائه حمایت‌ها و معافیت‌های مالی و بیمه‌ای از شرکت‌های تعاونی از طریق مقررات و مشوق‌های مالیاتی مختلف امکان‌پذیر است. این نتیجه با نتایج تحقیق کلسی (Kelsey, 2008) و زانگ (Zhang et al., 2023) مطابقت دارد.

حمایت از سوادآموزی و توسعه سطح سواد در جوامع روستایی نیز می‌تواند کمک شایانی به توسعه تعاونی‌ها نماید. سواد یک جزء حیاتی در توسعه تعاونی‌های روستایی است، زیرا به افراد و کسب‌وکارها کمک می‌کند گزینه‌های تأمین مالی را درک کنند، در چشم‌انداز مالی حرکت کنند و به امکانات فنی دسترسی پیدا کنند. علاوه بر این، برنامه‌های سوادآموزی می‌توانند با تقویت درک بهتر از ارزش‌ها و اصول تعاونی به توسعه کلی تعاونی‌های روستایی کمک کند. این نتیجه با نتایج تحقیق حسینی و همکاران (Hosseini et al., 2018) و کاظمیه و همکاران (Kazemiyeh et al., 2023) مطابقت داشت.

اگرچه در بالا به مهم‌ترین موانع و راهکارهای مختلف موجود بر سر راه توسعه تعاونی‌ها اشاره شد، اما نگاه فوق صرفاً مبتنی بر اجماع نظر پاسخگویان حول گزینه‌های مختلف بود. این در حالی است که در دنیای واقعی نه موانع و نه راهکارها مستقل از هم نبوده و به هم وابسته هستند. لذا، نظر به محدودیت منابع موجود در راستای به‌کارگیری راهکارهای مختلف، مدیران شایسته است تا مؤثرترین و نه مهم‌ترین راهکارهای شناسایی‌شده را در پیش گیرند تا سریع‌تر به هدف خود دست یابند. در همین راستا و در این مطالعه سعی شد تا با ارائه مدلی مبتنی بر همین واقعیات، مؤثرترین راهکارهای توسعه تعاونی‌های نوین در سطح جوامع روستایی شناسایی و معرفی گردند. بر اساس نتایج حاصل از مدل‌سازی معادلات ساختاری، راهکارهای شناسایی و ارائه‌شده در این مطالعه هم برای رفع موانع بیرونی و هم برای رفع موانع درونی مناسب بوده و البته کافی نیستند. بر اساس این مدل، راهکارهای ارائه‌شده بر هر دودسته موانع بیرونی و درونی اثر می‌گذارند. همچنین، رفع موانع بیرونی خود می‌تواند به رفع موانع درونی کمک نماید. بنا بر یافته‌های این تحقیق، مدیران در درجه نخست باید راهکارهای حمایتی - نظارتی و

پس از آن آموزشی - ترویجی را در اولویت قرار دهند. اهمیت پرداختن به راهکارهای حمایتی و نظارتی قبلاً در تحقیقات مختلف (Geffersa et al., 2006; Naimian et al., 2023). در کنار این راهکارها، اتخاذ راهکارهای سیاستی نیز برای توسعه تعاونی‌ها بسیار مهم است، زیرا این قبیل راهکارها زمینه بازی برابر را تضمین کرده، نفوذ دولت را کاهش می‌دهد و استقلال تعاونی و اتکا به خود را افزایش می‌دهد. همچنین، با اتخاذ این راهکارها، تعاونی‌ها می‌توانند به تقویت بافت اجتماعی جوامع و دستیابی به اقتصاد یکپارچه‌تر، عادلانه‌تر و منصفانه‌تر کمک کنند (Brandão and Breitenbach, 2019).

درنهایت، بر اساس یافته‌های این تحقیق رفع موانع بیرونی خود می‌تواند نقش مهمی بر رفع موانع درونی پیش روی توسعه تعاونی‌ها داشته باشد. لذا، ضرورت دارد تا با اتخاذ رویکردی مناسب زمینه و محیط بیرونی باثبات برای فعالیت شرکت‌های تعاونی فراهم گردد. بدون شک برنامه‌ها و سیاست‌های ناکارآمد در سطوح ملی و منطقه‌ای و زمینه‌های اقتصاد کلان ناکارآمد که خود منجر به نوسانات اقتصادی و سیاسی بسیار زیاد خواهد شد، آفت توسعه نهضت تعاون در نواحی روستایی است. حل و رفع موانع بیرونی از عهده شرکت‌های تعاونی ساخته نبوده مستلزم اراده و عزم ملی است و توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان بلندپایه را می‌طلبد. امید است با فراهم شدن شرایط بیرونی لازم برای تحقق فعالیت‌های تعاونی زمینه برای حل و فصل هر چه سریع‌تر موانع درونی پیش روی توسعه تعاونی‌ها در نواحی روستایی فراهم گردد. این مطالعه در فرآیند انجام خود با یک محدودیت جدی مواجه بود و آن عدم امکان انتخاب نمونه‌ها به شکل کاملاً تصادفی بود که محققین را مجبور نمود از شیوه در دسترس برای انتخاب نمونه‌ها استفاده کنند که ممکن است باوجود سعی محققین در انتخاب یک نمونه برآیند بر

تعمیم‌پذیری یافته‌ها اثرگذار بوده باشد. به‌منظور کاهش تأثیر این محدودیت بر یافته‌ها، سعی شد نمونه‌های انتخابی از سطح جامعه روستایی دارای حداکثر تنوع ممکن از سن، نوع شغل و عضویت در تعاونی‌ها باشند. با این وجود توصیه می‌شود در مطالعات آتی تمرکز مطالعه بر جامعه کوچک‌تر و مشخص‌تری همانند اعضای شرکت‌های تعاونی متمرکز گردد که معمولاً فهرست آن‌ها در دسترس است و به محقق این امکان را می‌دهد که نمونه‌گیری دقیق‌تری انجام داده و نمونه مورد مطالعه برآیندتر باشد.

مشارکت نویسندگان

علی اکبر براتی: (مفهوم‌پردازی، روش‌شناسی و نرم‌افزار، تحلیل داده‌ها و اطلاعات، نظارت و سرپرستی و بازبینی و ویرایش).

حجت ورمزیاری: (مفهوم‌پردازی، روش‌شناسی و نرم‌افزار، بررسی و پایش، نظارت و سرپرستی).

حسین شعبانعلی فمی: (مفهوم‌پردازی، روش‌شناسی و نرم‌افزار، بررسی و پایش، نظارت و سرپرستی).
منوچهر نظری زاده: (مفهوم‌پردازی، روش‌شناسی و نرم‌افزار، بررسی و پایش، نظارت و سرپرستی).

تشکر و قدردانی

این مطالعه با حمایت مادی و معنوی دانشگاه تهران و دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی تعاون معاونت امور تعاون وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به انجام رسیده است که بدین‌وسیله از حمایت هر دو نهاد تقدیر و تشکر می‌گردد.

Reference

- Aazami, M., Pouya, m., & Moradi Maryamnegari, J. (2023). Comparative analysis of social networks of rural cooperatives in Kermanshah province. *Co-Operation and Agriculture*, 12(46), -. <https://doi.org/10.22034/ajcoop.2023.349146.1786>
- Alves, W., Ferreira, P., & Araújo, M. (2019). Mining co-operatives: A model to establish a network for sustainability. *Journal of Co-operative Organization and Management*, 7(1), 51-63. <https://doi.org/10.1016/j.jcom.2019.03.004>
- Amani, N., Taghizadeh, H., & Iranzadeh, S. (2022). Providing a causal model form lean production tools affecting sustainability of supply chain in production cooperatives in East Azerbaijan province. *Co-Operation and Agriculture*, 11(41), 61-81. <https://doi.org/10.22034/ajcoop.2022.288407.1688>
- Arefi, M., Keikha, A., & Ghasemi, M. (2023). Identification and prioritization of factors influencing on empowerment of cooperatives. *Co-Operation and Agriculture*, 12(45), 134-147. <https://doi.org/10.22034/ajcoop.2023.378147.1814>
- Azami, A., Soleymani, A., & Aghahi, H. (2011). Measuring villagers' satisfaction with rural cooperative in Kermanshah province. *Regional Planning*, 1(2), 15-26. https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_958_48e1b424f1ae17ad7435e5beac7f544a.pdf
- Baghi, S.P. and Hosseini, S.M. (2017). Investigating the role of rural cooperatives in the rural development from the perspective of rural cooperative management experts in Tehran province. *Cooperative and Village*, 8(32-33), 117-138. <https://www.magiran.com/paper/citation?ids=2099485>
- Barati, A.A., Moradi, M., Zhooldideh, M., & Sohrabi Mollayousef, E. (2021). Analysis of Multidimensional Poverty in Iranian Rural Communities. *Journal of Rural Research*, 12(1), 44-61. <https://doi.org/10.22059/jrur.2021.296661.1449>
- Barati, A.A., Zhooldideh, M., Moradi, M., Sohrabi Mollayousef, E., & Fürst, C. (2022). Multidimensional poverty and livelihood strategies in rural Iran. *Environment, Development and Sustainability*, 24(11), 12963-12993. <https://doi.org/10.1007/s10668-021-01977-x>
- Bazi, A., Palouj, M., Lavaei Adaryani, Rasool, & Behrooz, A. (2023). Designing and explaining the strategic model for recognizing entrepreneurial opportunities in knowledge-based cooperative companies active in the agricultural sector. *Co-Operation and Agriculture*, 12(47), 1-26. <https://doi.org/10.22034/ajcoop.2023.380399.1816>
- Becchetti, L., Ciciretti, R., & Paolantonio, A. (2016). The cooperative bank difference before and after the global financial crisis. *Journal of International Money and Finance*, 69, 224-246. <https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2016.06.016>
- Benson, T. (2014). Building good management practices in Ethiopian agricultural cooperatives through regular financial audits. *Journal of Co-operative Organization and Management*, 2(2), 72-82. <https://doi.org/10.1016/j.jcom.2014.10.001>
- Boudaghi, A., Bagheri, M., Bahmani, S., Shahryari, M., & Sadeghi Amroabadi, B. (2021). Interpretive structural modeling of strategies to increase the production of cooperatives in Khuzestan province during the corona outbreak. *Community Development (Rural and Urban)*, 13(1), 147-171. <https://doi.org/10.22059/jrd.2021.324510.668654>
- Brandão, J.B. and Breitenbach, R. (2019). What are the main problems in the management of rural cooperatives in Southern Brazil? *Land Use Policy*, 85, 121-129. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2019.03.047>
- Breitenbach, R., Brandão, J.B., & Zorzan, M. (2017). Advantages and opportunism relationship between associated and dairy cooperative. *Interações (Campo Grande)*, 18(2), 45-58. <https://doi.org/10.20435/inter.v18i2.1393>
- Briscoe, R. (1991). Making worker cooperatives effective in south pacific. *Journal of Pacific Studies*, 16, 28-47.
- Chawviang, A. and Kiattisin, S. (2022). Sustainable Development: Smart Co-Operative Management Framework. *Sustainability*, 14(6), 3641. <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/6/3641>
- Firouzabadi, S.A. and Hosseini, S.R. (2011). Analysis of the problems and barriers of the rural cooperatives in agricultural products marketing: Case study of rural cooperatives of Koushk Hezar Beyza village, Fars. *Community Development (Rural and Urban)*, 3(1), 131-148. https://jrd.ut.ac.ir/article_22841_ba96ce05467d03e45da1fdb888471c4c.pdf
- Geffersa, A.G. Does cooperative membership enhance inorganic fertilizer use intensity? Panel data evidence from maize farmers in Ethiopia. *Annals of Public and Cooperative Economics*, n/a(n/a). <https://doi.org/10.1111/apce.12446>

- Getnet, K. and Anullo, T. (2012). Agricultural cooperatives and rural livelihoods: evidence from ethiopia. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 83(2), 181-198. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1467-8292.2012.00460.x>
- Hashemi, F., Malekmumadi, I., & Muvahedmuhamadi, H. (2015). The effectiveness of educational extension services in agricultural cooperatives of Tehran and Alborz provinces, Iran. *Journal of Agricultural Education Administration Research*, 7(32), 56-69. <https://doi.org/10.22092/jaeer.2015.102957>
- Hassan, R.M. and Kong, R. (2016). Factors influencing entrepreneurship: A comparative analysis among farmers in Shaanxi, Shandong, Henan and Gansu provinces, china. *African Business and Management Research Journal*, 1(2), 15-27.
- Hassanzadeh, K., Choobchian, S., Karami dehkordi, E., & Momenpor, Y. (2023). The role of rural production cooperatives in improving rural households' welfare in the Miandoab Township. *Co-Operation and Agriculture*, 12(45), 1-24. <https://doi.org/10.22034/ajcoop.2023.318707.1753>
- Henry, H. and Schimmel, C. (2011). *Cooperatives for people-centred rural development*. International Labour Office Rural Policy Briefs.
- Herbel, D., Rocchigiani, M., & Ferrier, C. (2015). The role of the social and organisational capital in agricultural co-operatives' development Practical lessons from the CUMA movement. *Journal of Co-operative Organization and Management*, 3(1), 24-31. <https://doi.org/10.1016/j.jcom.2015.02.003>
- Hosseini, N., Fakhrabad, H.Z., & Jahanbakhsh, N. (2018). *Investigating the effective components in the livelihood sustainability of the villagers of Neishapour* The second national conference on the perspective of sustainable rural development in Iran-Tehran, Kharazmi University. Iranian Scientific Association of Geography and Rural Planning. [In Persian]. <https://civilica.com/doc/923186>
- Ji, C., Jia, F., & Xu, X. (2018). Agricultural co-operative sustainability: Evidence from four Chinese pig production co-operatives. *Journal of Cleaner Production*, 197, 1095-1107. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.06.279>
- Kalogiannidis, S. (2020). Economic cooperative models: agricultural cooperatives in Greece and the need to modernize their operation for the sustainable development of local societies. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10(11), 452-468.
- Karim, M.H. (2015). Challenges of Iran's Rural Cooperative Networks [Research]. *SPACE ECONOMY & RURAL DEVELOPMENT*, 4(13), 173-196. <https://doi.org/10.18869/acadpub.serid.4.13.173>
- Karimi, S., Karami, A., & Alipanahyan, F. (2023). Investigating the role of social capital in the success women's Production Cooperative in Dena County. *Co-Operation and Agriculture*, 11(44), 42-55. <https://doi.org/10.22034/ajcoop.2023.320690.1758>
- Kazemiyeh, F., Eidi, A., & Esmaili, S. (2023). Identifying barriers to the development of rural cooperatives in Urmia. *Rural Development Strategies*, 10(1), 21-35. <https://doi.org/10.22048/rdsj.2022.324707.1997>
- Kelsey, K.D. (2008). Do Workshops Work for Building Evaluation Capacity Among Cooperative Extension Service Faculty? *The Journal of Extension*, 46(6). <https://tigerprints.clemson.edu/joe/vol46/iss6/13>
- Kolagar, P. and Aghaie, M. (2014). Study the Role of Entrepreneurship in the Development of Rural Cooperatives. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 1(1), 61-83. <https://doi.org/10.22034/gahr.2022.341751.1716>
- Luo, J., Guo, H., & Jia, F. (2017). Technological innovation in agricultural co-operatives in China: Implications for agro-food innovation policies. *Food Policy*, 73, 19-33. <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2017.09.001>
- Ma, W., Zheng, H., & Nnaji, A. (2023). Cooperative membership and adoption of green pest control practices: Insights from rice farmers. *Australian Journal of Agricultural and Resource Economics*, 67(3), 459-479. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/1467-8489.12519>
- Millns, J., Juhász, J., & Food Agriculture Organization. (2006). *Promoting Farmer Entrepreneurship Through Producer Organizations in Central and Eastern Europe*. Food and Agriculture Organization of the United Nations. <https://books.google.com/books?id=0Hd1WTRoX40C>
- Milovanovic, V. and Smutka, L. (2018). Cooperative rice farming within rural Bangladesh. *Journal of Co-operative Organization and Management*, 6(1), 11-19. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jcom.2018.03.002>

- Movahedi, R., Jawanmardi, S., Azadi, H., Goli, I., Viira, A.-H., & Witlox, F. (2021). Why do farmers abandon agricultural lands? The case of Western Iran. *Land Use Policy*, 108, 105588. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2021.105588>
- Naimian, N., Roshanaei, A., Asadi Davoodabadi, M.H., & Aliahmadi, O. (2023). Recognizing and analyzing the effective structures on the success of rural production cooperatives in Golestan province. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 10(1), 185-210. <https://doi.org/10.22069/jead.2022.20489.1629>
- Nazari, H., Shiri, N., & Khoshmaram, M. (2023). Role of entrepreneurial management components in organizational entrepreneurship development: A case of agricultural cooperatives in Kermanshah township. *Co-Operation and Agriculture*, 11(44), 1-16. <https://doi.org/10.22034/a.jcoop.2023.291308.1701>
- Nouri, F., Samadzad, S., & Ghahremani nahr, J. (2019). Structural-interpretative patterns of factors affecting the sustainable development of agricultural production cooperatives (case study: East Azerbaijan province). *Journal of Agricultural Economics and Development*, 33(3), 281-297. <https://doi.org/10.22067/jead2.v33i3.77644>
- Nureidin, M. and Byeong Wan, L. (2015). Role of Cooperatives in Rural Development, the Case of South Nations Nationalities and People Region, Ethiopia. *Science Journal of Business and Management*, 3(4), 102-108. <https://doi.org/10.11648/j.sjbm.20150304.12>
- Pathak, R.D. and Kumar, N. (2008). The Key Factors Contributing to Successful Performance of Cooperatives in Fiji for Building a Harmonious Society. *International Journal of Public Administration*, 31(6), 690-706. <https://doi.org/10.1080/01900690701465871>
- Pujara, M. (2016). Problems and Issues facing Farmers groups and cooperatives in Agriculture marketing. *Agricultural Technology and Management Agency*, 12(1), 420. <https://www.researchgate.net/publication/294775951>
- Rakhshani, B., Sardar Shahrahi, A., & Aliahmadi, N. (2021). Cooperative business development problems in sistan region villages. *Co-Operation and Agriculture*, 10(38), 211-239. <https://doi.org/10.22034/a.jcoop.2021.289311.1696>
- Rashidifard, S., Mohaghegh, N., & Abbasi, E. (2018). Examining Challenges Encountered Cooperatives in Promoting Business Needs. *Co-Operation and Agriculture*, 6(24), 151-176. <https://doi.org/10.22034/a.jcoop.2018.58539>
- Sarkar, A., Wang, H., Rahman, A., Qian, L., & Memon, W.H. (2022). Evaluating the roles of the farmer's cooperative for fostering environmentally friendly production technologies-a case of kiwi-fruit farmers in Meixian, China. *Journal of Environmental Management*, 301, 113858. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2021.113858>
- Shabanali Fami, H., Choobchiyan, S., Rahimzade, M., & Rasooli, F. (2006). Women's cooperatives in Iran: recognition and analysis of success. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 4(2), 89-109. <https://doi.org/10.22051/jwsp.2006.1272>
- Shabani Afarani, E., Shahzeidi, M., & Kiani Babukani, A. (2022). Identifying the problems of handicrafts cooperatives: A qualitative study in Isfahan city. *Journal of Economic & Developmental Sociology*, 11(2), 145-168. <https://doi.org/10.22034/jeds.2023.51704.1656>
- Sharifzadeh, M.S., Yazdani, M., Abdollahzadeh, G., & Mahboobi, M.R. (2020). Entrepreneurial supply chain management in the rural production cooperative and joint-stock farming companies in North Khorasan province: A comparative case study. *Co-Operation and Agriculture*, 9(34), 171-205. <https://doi.org/10.22034/a.jcoop.2020.118638>
- Shi, J., Zhang, J., Xie, N., Yang, Z., & Luo, J. (2022). An Agricultural Supply Chain Coordination Model: The Case of Trinity Comprehensive Cooperation Organization in China. *Sustainability*, 14(14), 8879. <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/14/8879>
- Soltanimoghadas, R. and Mirzaali, M. (2017). Examining Socio-economic Impacts of Rural Cooperatives from Villagers Perspective (Case Study: Gonbad Kavus City). *Social Development & Welfare Planning*, 8(30), 67-103. <https://doi.org/10.22054/qjsd.2017.8010>
- Stephen, N.N. (2017). Preventative factors in rural Kenya cooperatives http://erepository.uonbi.ac.ke/bitstream/handle/11295/11093/Nduati_%20Cooperative%20societie.s.pdf?sequence=3
- Tilahun, M., Maertens, M., Deckers, J., Muys, B., & Mathijs, E. (2016). Impact of membership in frankincense cooperative firms on rural income and poverty in Tigray, Northern Ethiopia. *Forest Policy and Economics*, 62, 95-108. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.forpol.2015.08.009>

- Wanyama, F.O. (2016). Cooperatives and the Sustainable Development Goals A contribution to the post-2015 development debate.
- Zeuli, K.A. and Radel, J. (2005). Cooperatives as a community development strategy: Linking theory and practice. *Journal of Regional Analysis and Policy*, 35(1). <https://doi.org/10.22004/ag.econ.132302>
- Zhang, J., Luo, J., & Li, J. (2021). Agricultural co-operatives participating in supply chain integration in China: A qualitative comparative analysis. *PLOS ONE*, 16(4), e0250018. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0250018>
- Zhang, Y., Lu, Q., Yang, C., & Grant, M.K. (2023). Cooperative membership, service provision, and the adoption of green control techniques: Evidence from China. *Journal of Cleaner Production*, 384, 135462. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.135462>

